National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4

B103/9/7-15

National Library
Bibliothèque Nationale
DEC 2 1981
Second class mail registration number — 1089.
NEWSPAPER SECTION
SECTION DES JOURNAUX

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 82 (2814) XXX aastakäik — Neljapäeval, 19. novembril 1981 — Thursday, November 19, 1981 — Üksiknumbri hind 50 senti

Ettepanek Valgest Majast:

Tuumaraketid piiramisele!

Vastulöök venelaste propagandalaviinile Euroopas

WASHINGTON — Ühendriikide president Reagan ja välispoliitika juhid on otsustanud hakata omapoolsete aktsioonide ja ettepanekutega vähendama Moskvast lähtuvate suunatud rahukampaania mõju ning president Reagan pidi kolmapäeva hommikupoolel esinema pikema kõnega, milles temalt oodati kaugeleulatuvaid ettepanekuid tuumarelvade drastiliseks vähendamiseks Euroopas.

Ühendriikide poliitikutele on juba pikema aja jooksul muret valmistanud N. Liidu rahukampaania, mis atakeerib eriti tuumarelvi Lääne-Euroopa territooriumil, mille tulemusena Euroopa võib sattuda tulevase võimaliku tuumasõja esimeseks tallermaaks ja hävitusobjektiks.

Euroopas on korraldatud suuri tuumarelvade vastaseid demonstratsioone, kus poliitiliseks peksupoisiks on alati olnud Ühendriigid,

kuna venelaste õhutusel algatatud demonstratsioonid on vaikides mööda läinud Euroopa suurlinnadele suunatud vene tuumaraketidest.

Valgest Majast saadud andmetel teeb president Reagan ettepaneku, mille kohaselt keskmise tegevusraadiusega tuumaraketid likvideeritakse Euroopas mõlemalt poolt täielikult. Selle ettepaneku kohaselt loobuks NATO tuumalaengutega varustatud tiibrakettide ja Pershing II tüüpi keskmise lennutegevusega rakettide paigutamisest Euroopasse,

kuid samal ajal peaksid ka venelased likvideerima oma 250 SS-20 tüüpi 2500 miililise lennuulatusega raketti, mis on suunatud Euroopa linnadele.

See ettepanek paneb kindlasti Moskva raskesse olukorda, kuna venelased ei taha oma SS-20 tüüpi rakette likvideerida vaid on seniste deklaratsioonide kohaselt nõustunud ainult loobuma nende arvu suurendamisest.

Möödunud Balti teatrisümposioni puhul tuli Torontosse ka teatrihuvilisi New Yorgist. Pildil vasakult prof. Mardi Valgemäe, lavateose autor ja lavastaja-näitleja Elmar Maripuu, Evi Vellenurme ja näitleja Jaan Kuuse.

Foto: Vaba Eestlane

Ühine komisjon Poola probleeme lahendama

VARSSAVI — Varssavis alganud valitsuse ja Solidaarsuse esindajate nõupidamiste esimesel koosolekul otsustati moodustada eriline ühine komisjon, kelle ülesandeks on leida võimalusi ja vahendeid poola rahva olukorra kergendamiseks eelolevate raskete talvekuude jooksul. Uue komisjoni ülesandeks on organiseerida elanike varustamist toidu- ja kütteainetega, samuti hoolitseda inimeste varustamise eest rõivaste ja jalanõudega. Omaette probleemiks ähvardab eelolevat talvel kujuneda ka energia puudus, kuna Poola kivisöelaod on korduvate streikide tulemusena ohtlikult vähenenud.

TARTU INSTITUUT
310 BLOOR ST. WEST
TORONTO, M5S 1W4
Sissekäik: Madison Avenue — Spadina jaam

Kolmap., 18. nov. kell 7.30 õ.
ARVO EERIK NAELAPEA loeng

* * * *

TARTU ÜLIKOOLI AASTAPÄEVA tähistamine
pühap., 29. nov. kell 3.30 p.l.
Kõneleb **Edgar V. Saks**
„SEITSMESAJASE ORJAPÕLVE KOMPLEKSI ANALÜÜS"
Klaveriettekanded — **Peeter Tammearu**

* * * *

Prof. **Jaan Timusk**
„REHELAMU UUESTI AVASTATUD"
Elumaja isoleerimise teaduslikust ja praktilisest lahendusest
kolmap., 2. dets. kell 7.30 õ.
KÕIK ON KUTSUTUD!
Tartu Instituut
Akadeemiline Kodu

* * * *

LOENGUD MEREVAIGUST:
reedel, 27. nov. kell 7.30-10.00 õ.
Innis College, Town Hall
2 Sussex Ave.
"BALTIC AMBER: An Interdisciplinary Problem"
prof. **Joan Todd,** San Jose, Kalifornia ülikool
"Amber in Latvian Folklore"
dr. **Vaira Vikis-Freibergs,**
Montreali ülikool
Järgnev koosviibimine veini ja suupistetega

* * * *

SÜMPOOSION: Ethnic Identity Retention
laup., 28. nov. kell 1.00-6.00 p.l.
Innis College, Town Hall
2 Sussex Ave.
Loeng:
"Ethnic Identity Retention: An Overview"
prof. **Wsevolod Isajiw,**
Toronto Ülikool
Laudkonnavestlus:
"Parental Influence on Ethnic Identity"
Noortest koosnev laudkond
Publiku sõnavõtt, kommentaarid ja analüüs
Järgneb koosviibimine veini ja suupistetega
Sissepääs — loeng ja sümpoosion: $15.— (õp. ja pens. $10.—)
Loeng: $7.— ($5.)
Sümpoosion: $10.— ($7.—)
Vein ja suupisted sissearvatud
kõikidel pääsmetel
AABS Kanada Komitee

Sabotaazh Loomingus

Kodumaalt tulnud teadete järgi on seal ENSV Kirjanike Liidu häälekandjas „Loomingus" teostatud „natsionalistlik" sabotaazh: „Looming" nr. 9 sisaldab kolm luuletust, mille autoriks on Andrus Rõuk (seni tundmata nimi selles seoses, võimalik, et varjunimi).

Kodumaine „lipulaul"

Alltoodud luuletus ilmus kodumaises „Loomingus" nr. 9, selle autoriks oli märgitud Andrus Rõuk. Kui luuletuse ridade esimesi tähti ülevalt alla lugeda, annab see välja: SINI-MUST-VALGE.

Silmades taevas ja meri
Inimene sinisilmne
Nagu peoga kühveldet teri
Imeline valge

Meeled tuuletele valla
Uued vaod vaotaman palge
Süda sädemeid kalla
Tuli kõik neelab alla

Voogab päev üle lõõsan maa
Algaman merel kui tõus
Lebada kauem ei saa
Geenid veel jõus
Eestimaa

Ühe luuletuse ridade esitähed annavad ülevalt alla teksti: SINI MUST VALGE. Pilk äsja siiajõudnud „Loomingule" kinnitab kuuldusi.

Taolist luuletuse rea algtähtedest teksti koostamist nimetatakse kirjandusteaduslikus terminoloogias akrostihhoniks. Seda on — eriti aegedel, mil tsensuur on olnud range — ka varem kasutatud nii meil kui mujal.

Kodumaalt on sellega seoses kuulda, et „Loomingu" toimetust ootavat selle „sabotaazhi" pärast pahandused. Millist laadi, pole veel teada.

„Loomingu" toimetusse kuuluvad praegu Vladimir Beekman, Väino Ilus, Jaan Kross, Kalle Kurg (peatoimetaja), Paul Kuusberg, Ralf Parve, Juhan Peegel, Lembit Remmelgas, Paul-Eerik Rummo ja Enn Vetemaa. Neist on päris kindlad „õige liini hoidjad" Beekman, Kuusberg, Parve ja Remmelgas (viimane olevat mõõduandvaim tegelane ka Kirjanike Liidus).

„Kodanlikud igandid" tulevad esile seal, kus neid kõige vähem võib oodata . . .

Brezhnev mures:

N. Liitu ähvardab suur toiduainete puudus

Järjekordne vilets viljasaak tekitab probleeme

MOSKVA — N. Liidu kommunistliku partei peasekretär Leonid Brezhnev andis möödunud esmaspäeval toimunud partei keskkomitee koosolekul ülevaate N. Liidu majanduslikust ja poliitilisest olukorrast, kuid see pilt, mis ta kuulajate silmade ette maalis, ei olnud eriti rõõmustav. Brezhnev kurtis, et toitlustamise küsimus on praegu parteile suuremaks ja tähtsamaks majanduslikuks ja poliitiliseks probleemiks, kuna käesoleva aasta teraviljasaak on järjekordselt ebaõnnestunud ning N. Liidu toiduladude tagavarad on kasinad.

Brezhnev ei andnud käesoleva aasta ebaõnnestunud viljasaagi kohta numbrilisi andmeid, kuid tema väljendustest võib järeldada, et asjad leiva- ja loomavilja rindel on erakordselt halvad.

Mõningatest N. Liidu allikatest saadud andmete põhjal võib oletada, et käesoleva aasta teraviljasaak N. Liidus on alla 170 miljoni tonni, seega halvem 1975. aastast saadik, mil saagi suurust hinnati 140,1 miljoni tonnile,

mis tõi kaasa ka suure kariloomade tapmise laine, kuna puudusid söödavarud loomade ületalve hoidmiseks.

Lääneriikide diplomaatide arvates oli see sünge ja pessimistlik kõne, kuna Brezhnevil ei olnud rahvale midagi pakkuda. Diktaatori sõnad võtsid hoopleva tooni ainult sel momendil kui ta kõneles N. Liidu riigikaitsest, mis Brezhnevi sõnade kohaselt on võimeline tagasi lööma iga kallaletungi.

Riigikaitsele ja sõjaväele kavatsetakse Brezhnevi sõnade kohaselt pühendada endiselt erakorralist suurt tähelepanu ning anda sellele suuri summasid.

Brezhnev mainis, et viisaastaku esinene aasta andis halva saagi, kuid vaatamata sellele jatkatakse pingutusi põllumajandussaaduste produktsiooni kiireks tõstmiseks. Diktaator nurises, et elanike varustamine liha- ja piimasaadustega on ebakindel ning et N. Liidu paljudes piirkondades tuntakse nende toiduainete puudust.

Ta andis lubaduse, et kommunistlik partei koostab kindlakujulise „toiduainete programmi", millega luuakse tihe koostöö põllumajanduse ja tööstuse vahel

ning garanteeritakse põllumajandussaaduste toimetamine põldudelt kauplustesse. Brezhnev toonitas lõpuks, et põllumajanduse probleemide lahendamiseks on ainult üks tee — suurendada produktsiooni ning tööliste produktiivsust ja efektiivsust.

N. Liit kavatseb oma suuri puudujääke teravilja alal katta ostudega lääneriikidest. Ühendriigid on valmis N. Liidule tuleval aastal müüma 23 miljonit tonni teravilja, kuid sellest ei jatku Kremli 40 miljoni tonni suuruse puudujäägi katmiseks, ning abi tuleb otsida ka teistest riikidest — Kanadast, Argentiinast ja Austraaliast.

42 miljardi N. Liidus relvastusele

MOSKVA — N. Liidu kommunistliku partei peasekretär Brezhnev teatas partei keskkomitee koosolekul, et valitsus tühistab 42 miljardi dollari ulatuses järgmise viie aasta jooksul ehitusprojekte ja suunab need summad riigikaitsele. Lääneriikide vaatlejad mainivad, et Kremli poliitbüroo on mures riigikaitseliste väljaminekute suurendamise pärast Ühendriikides ja teeb ka omalt poolt pingutusi praeguse relvastuse tasakaalu ja mõne relvaliigi alal isegi oma ülekaalu säilitamiseks.

Eesti Kontsertbüroo ja Eesti Kunstide Keskuse uus tel. on 259-9779

EESTI ETNOGRAAFILISE RINGI
10. tegevusaasta tähistamise

RAHVAKUNSTI ÕHTU

Reedel, 27. nov. 1981. a. Eesti Maja suures saalis kell 7.30 õhtul

Kavas: Viled ja vilepillid — Reet Hendrikson, rahvalaule — Elna Libe, deklamatsioone — Anne Liis Tüll, rahvatantse TETK õpilastelt — Rahvapillimeester orkester — lühiülevaade E. E. Ringi 10 aastasest tegevusest, tööde demonstratsioon Ringi liikmeilt.

Pääsmed $5.—

Loterii ☆ ***Einelaud***

BALTI KONTSERT RAHVAMUUSIKAST

pühap., 29. nov. kell 3 p.l. Hart House, Great Hall — University of Toronto

Kavas: Eesti pulmakombed ja laulud koos seletustega — JAANIKU REGILAULIKUD ja KANNELDAJAD ☆ Näitus Eesti rahvapillidest ☆ Leedu segakoor „VOLUNGE".

Pääsmed $3.—, saadavad Eesti Kontsertbüroost, tel. 259-9779

Maalikunstnik
ARVILLE PUSTRÖM-UUS'i

KUNSTINÄITUS

toimub Toronto Eesti Maja väikeses saalis 27., 28. ja 29. novembril

Avatud reedel 11—8, laup., 11—10 ja pühap. 11—8

EELK Peetri kogudus

pühap., 29. nov. kell 4 p.l.

MUSICA DIVINA ja MUSICA VIVA
(koor ja kammerorkester)

VAIMULIK KONTSERT

Juhatab LEMBIT AVESSON

Pääsmeks kiriku korjandus — **KÕIK TERETULNUD!**

TERETULEMAST! **TERETULEMAST!**

TORONTO EESTI SKAUDISÕPRADE SELTSI

SÜGISPIDU

laupäeval, 28. novembril 1981
Eesti Maja suures saalis kell 7.30 õ.

EESKAVA ☆ EINELAUD ☆ BAAR ★ TANTS ★ LOTERII

Laudade ettetellimine koos pääsmete lunastamisega: Bruno Lindre, tel. 421-5541 — **Pääse $6.—**

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA
VABA EESTLANE
VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St. Toronto
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675
TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $38.—, poolaastas $21.— ja veerandaastas $11.—, kiripostiga aastas $61.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $17.—
TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $42.—, poolaastas $23.— ja veerandaastas $12.—. Kiripostiga USA-s: aastas $67.—, poolaastas $35.50 ja veerandaastas $18.50
LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $76.—, poolaastas $38.— ja veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 50 c.
FREE ESTONIAN
Published by Free Estonian Publisher Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto Ont. M6J 2H2

Brezhnevi „jutuajamine"

Kui N. Liidu diktaatoril Leonid Brezhnevil seisab ees mõni tähtsam läbirääkimine või nõupidamine läänemaailma juhtivate riigimeestega, siis katsub nõukogude propagandamasin varakult hoolitseda selle eest, et lääne ajakirjandus valgustaks juba ette Brezhnevi seisukohti ja paneks läänemaailma inimesed Moskva poolt ettenähtud ja planeeritud suunas mõtlema. Sellest aspektist lähtudes tuleb vaadata ka Leonid Brezhnevi jutuajamise sildi all Lääne-Saksamaa suure tiraazhiga ajakirjale „Spiegelile" antud Moskva propagandatiraade, mis praktiliselt ei kujuta endast ühe mehe jutuajamist ja seisukohta, vaid partei mitme välispoliitilise eksperdi poolt põhjalikult läbikaalutud ja formuleeritud poliitikat, mis on eriti häälestatud läänemaailma tavalise inimese vastuvõtuantennide järele.

Ajakirja poolt Brezhnevile esitatud küsimustest võib järeldada, et ka need on Moskva poolt ettekirjutatud või on nende koostamist mõjutanud, et anda N. Liidu ekspertidele võimalust just nendel teemadel rääkida, mis neid kõige rohkem huvitavad ja millede abil neil kõige lihtsam on lääneriikide masse mõjutada, neid meelitada ja samal ajal ka hirmutada. Nagu sellest „jutuajamisest" näha, on vene eksperdid oma pearõhu pannud neid häirivatele ja hirmutavatele tuumarelvadele, eriti neutronipommile, mis moodustavad tagapõhja eeskätt Ühendriikide ja vähemal määral teiste NATO riikide atakeerimisele, nende kritiseerimisele ning nende kurjategijatena risti löömisele.

Brezhnevi jutuajamisena saksa ajakirjanikkude üliagaruse tulemusena läänemaailma lanseeritud propagandalaviin suunab tuumasõjast rääkides oma rünnaku teravikku piiratud tuumasõja võimaluste vastu ja kinnitab, et kui tuumasõda puhkeb, siis ei toimu see kunagi piiratud ulatuses vaid kujuneb totaalseks ja hirmsa hävitustööga tuumasõjaks. Euroopas valitsevate rahutute meeleolude ja Ühendriikide vastase meeleolu üles kütmiseks mainitakse Brezhnevi „vastustes" insinueerivalt: „Võib-olla keegi loodabki, et tuumasõda õnnestub piirata Euroopa territooriumiga, ja peab seda endale vastuvõetavaks variandiks. Kas on tarvis rääkida sellest, et eurooplasi rahudab sääraane variant vähe. Neile tähendaks see hukkumist, katastroofi, mis tooks endaga kaasa tervete rahvaste ja nende sajanditepikkuse tsivilisatsiooni hävingu."

Nagu seda nõukogude varemast suurest kampaaniast neutronipommi vastu võib järeldada, rakendati ka Brezhnevi jutuajamine selle relva atakeerimisele. Ka siin mängitakse Euroopa rahvaste tundekeeltel ja võtakse tarvitusele hirmutamismeetod, kinnitades, et neutronipomm ei ole sugugi nii süütu relv, kui lääneriikide sõjaõhutajad seda välja lasevad paista. Juba mõnest neutronilaengust jatkuvat selleks, et hävitada kõik elav niisuguses linnas nagu, ütleme, Hamburg. Miks just Hamburg ja mitte Moskva või Leningrad? Loomulikult selleks, et lääne-sakslastele nende suurlinna hävitamisega silmade ette maalida, kui kole taparelv on neutronipomm, mis tegelikult on mõeldud ja kavandatud vene suurte tankiarmeede hävitamiseks. Brezhnevi vastus on koostatud kavalalt ja kontsentreeritud lääneriikide elanike tähelepanu neutronilaengule ja selle hävitustööle, kusjuures vastuses midagi ei räägita Euroopa suurlinnadele suunatud vene keskmise tegevuskaugusega rakettidest, mis on võimelised Hamburi palju põhjalikumalt hävitama kui neutronipommid.

„Jutuajamine" või õigemini Brezhnevi vastustena antud seletused saksa ajakirjanike küsimustele moodustavad igasuguseid proportsioone ületava pika loo, millest võib järeldada, et vene propagandistidele on avatud kitsamas mõttes saksa ja laiemas mõttes kogu läänemaailma ajakirjandus praeguste maailmaprobleemide „selgitamiseks" Kremli vaatevinklist lähtudes. Meie loeme Brezhnevi vastustest lakkamatuid kallaletunge Ühendriikidele ja selle praegusele juhtkonnale, keda süüdistatakse pingelõdvendusele ja maailmarahule vastu töötamises. Meile kinnitatakse, et Euroopasse uute USA tuumarakettide paigutamise plaanide ametlikud selgitused on valed algusest kuni lõpuni. Meile katsutakse selgitada ka Kremli petlikku ettepanekut, mis näeb ette mõlema poole keskmise tegevuskaugusega tuumarakettide külmutamise Euroopas nii kvantitatiivses kui ka kvalitatiivses suhtes. See kindlustaks venelastele Euroopa linnadele suunatud 250 SS-20 raketi puutumatuse, millele lääneriikidel jõudude tasakaalustamiseks praegu midagi vastu panna ei ole.

Kui Brezhnevi vastustes ei peeta vajalikuks mitte ainult Ühendriike atakeerida ja teda Lääne-Euroopa riikidest lahutada, vaid pannakse rõhku ka N. Liidu ja tema rahuarmastuse ülistamisele. „Nõukogude Liit ei ähvarda kedagi, ta ei kavatse kedagi rünnata," deklareerivad Moskva propagandamehed Brezhnevi vastustes, toonitades eriti, et nõukogude sõjalisel doktriinil on kaitseiseloom.

Kõike seda deklareerivad mehed, kes on alistanud Balti riigid ja kes on haaranud Kesk-Euroopa oma võimupiirkonda, hoides seal sadu tuhandeid punasõdureid iga vabadusliikumise mahasurumiseks. Selliste valedega julgevad välja tulla need, kes surusid julmalt maha Ungari ja Tshehhi vabadusliikumised ja kes varitsevad praegu oma tankidiviisidega Poola piiril. Samad mehed, kes „ei kavatse kedagi rünnata", okupeerisid Afganistani ja mõrvavad sealseid rahvuslasi ja rahulikke elanikke ning äsja tungisid nad oma tuumalaengutega varustatud allveelaevaga Rootsi territoriaalvetesse.

Brezhnevi „jutuajamist" ja „vastuseid" oleks mõnus lugeda kui neid serveeritakse moodsate Münchauseni lugude all. Kuid et neid avaldatakse tõemeeli läänemaailma ajakirjanduses ja võimaldatakse Kremlile teha tasuta läänemaailma naiivsete masside mõjutamiseks sellist tohutut propagandat — sellele ei oska enam anda mingit loogilist ega mõistlikku seletust.

K.A.

Eesti maastik

Lootused lääneriikidele luhtusid

Väljavõtteid Romuald Misiunase ja Rein Taagepera uuest teosest „The Baltic States: Years of Dependence 1940–1980"

Järgnevad tõlkekatkendid pärinevad Romuald Misiunase ja Rein Taagepera a. 1982 ilmuvast raamatust „The Baltic States: Years of Dependence 1940—1980" (Balti riigid — sõlteaastad 1940—1980). Esimesteks peatükkideks on „Ajalooline taust" ja „Sõja-aastad (1940—1945)".

BALTI NEUTRALITEEDIST

Kõik kolm maad sõlmisid mittekallaletungi- või erapooletus-lepingud nii N. Liiduga (Leedu 1926, Läti ja Eesti 1932) kui ka Saksamaaga (Läti ja Eesti juunis 1939 ning Leedu seoses Klaipeda loovutamise aktiga märsis 1939). Neutraliteediseadused, mis jäljendasid Rootsi oma (a. 1938), kuulutati välja Lätis ja Eestis detsembris 1939 ning Leedus kuu aega hiljem.

Kui Balti riikide välispoliitikat võis öelda kalduvat ühegi suurvõimu poole, siis oli see Inglismaa, mis asus küllalt kaugel, aga oletatavasti võis siiski 1919. a. kombel rakendada merejõudu Läänemerel.

Aastaks 1939 paistis Inglismaa siiski üha nõrgemana. Ta paistis ka üha enam soostuvat leppima mingit laadi N. Liidu mõjuvõimuga Balti riikides tõrjemeetmena Saksa mõju vastu. Kui suurt N. Liidu kontrolli määra ta aga oli valmis sallima, oli ebaselge.

Kui inglise-prantsuse sõjalised läbirääkimised Moskvas suvel 1939 luhtusid, siis oli üheks põhjuseks, et nende esindajad ei saanud lubada N. Liidule vabu käsi Balti piirkonnas. Balti riikide juhtkonnad püüdsid nii Saksa kui ka N. Liidu mõju vähendada ja omavahel tasakaalustada. Nende püüet püsida neutraalsena hakati kritiseerima kui saksasõbralikku nii Inglismaa kui ka N. Liidu poolt, kes mõlemad tahtsid, et Balti riigid osaleksid kollektiivses kaitses Saksamaa vastu.

VÄLISKAUBANDUS BAASIDE AJAL

Soome Talvesõda tõi kinnitust, et Lääneriikidele ei saanud loota. Võibolla jagasid Riia ja Kaunase juhtivad ringkonnad Eesti president Pätsi veenet, et Saksa—N. Liidu kokkupõrge on vältimatu 1940. a. lõpupoole jooksul. Taoline mõttekäik sisendas ettevaatlikku, leplikku joont N. Liidu suhtes, aga vastukaaluks ka Saksa huvide vähehaavalist tõstmist. Kaubavahetuse ergutamine Saksamaaga peegeldas seda poliitikat.

Uusi turge oligi hädasti vaja, sest sõda oli läbi lõiganud Balti kaubanduse Läänega.

Detsembrist 1939 aprillini 1940 sõlmisid kõik kolm riiki uued kaubalepingud, millede kohaselt Saksamaa pidi ostma umbes 70% Balti väljaveost. N. Liit ei väljendanud mingit rahulolematust — ta endagi kaubandus Saksamaaga oli täies hoos. (Tegelikult arvud olid kokkulepitust madalamad. Eesti ekspordist läks Saksamaale 53% mais 1940 ja 42% jaanuarist maini. Lätit isegi ergutati N. Liidu poolt suurendama oma eksporti Saksamaale.)

JUULIVALIMISED 1940

Valimissedeleil seisis ainult N. Liidu poolt soositud kandidaadi nimi. Ainus viis väljendada opositsiooni oli nimi maha tõmmata. Hääletamise salajasus oli tehtud raskeks või võimatuks.

Paljudes paikades tuli sedel lahtiselt anda ametiisikule, kes selle kasti poetas.

Häälte lugemine oli tihtipeale küüniline. Ühes kohas Eestis (mis võis olla tüüpiline üle kolme maa) arvestasid valimis-ametnikud välja, kui palju hääli on vaja, et näidata 99,6%-st osavõttu, lugesid kasutatud sedeleile vastaval määral kasutamata sedeleid pakist juurde, ja saatsid ihaldatud tulemused piirkondade-komiteele.

Narvas valvasid N. Liidu sõjaväelased üleöö valimiskaste.

Tartus viibisid nad isegi hääletamise juures. Ühe suveräänse riigi valimisi viisid teise riigi sõjajõud füüsiliselt läbi.

VIIMNE STREIK

Tööliskiass kaotas a. 1940—1941 mitte ainult ostujõudu vaid ka oma autonoomsed organisatsioonid. Ametiühinguist, mis iseseisvusajal olid korraldanud mitmeid edukaid streike, said nüüd vabrikujuhtkonna tööriistad tõstmaks töödistsipliini. Vabanduseta tööluus võis tuua kuus kuud kolmveerandpalgalist tööd. Sama kehtis 20-minutilise hilinemise kohta. Stalinistlik tööseadusandlus pani töölise kinni maksma kulud ja kahjud, mis juhtkonna arvates johtusid hooletusest, mõnikord nõudes karistuseks tegelikust kahju määrast viis korda suuremat summat.

Direktori töölt loata lahkumist karistati kahe kuni nelja kuu türmiga, samuti keeldumist siirduda käsukorras teise tehasesse.

Detsembris 1940 streikisid „Punase Krulli" töölised Tallinnas kolm päeva protestiks kõrgete hindade, kaubapuuduse, ületunnitöö ja töölisnõukogude laialisaatmise vastu. Streik murti väsitamistaktika abil. Ainsaks võiduks oli kaks päeva jõulupuhkust, mis mujal oli ära kaotatud.

Lugeja kirjutab:

Kuhu jäid noored?

Lgp. toimetaja:

Möödunud laupäeval ja pühapäeval (14.—15. nov.) oli allakirjutanul ja mõnedel teistel „vähestel väljavalitutel" võimalus põnevuse ja naudinguga osa võtta ettekannetest ja diskussioonidest eesti, läti ja leedu teatri ainestikust. Kaugemalt kohale sõitnud professorid Valgemäe, Silenieks ja Mazeliauskas olid huvitavad ja esitasid oma teemasid rikkalikkude näidete, sädeleva huumori ja mõttesügavusega, mis tõmbas kaasa igasuguse kuulaja sellele vaatamata, kui palju ta varem teadis või oli olnud huvitatud teatrist. Küsimus puudutas mitte üksi teatri, vaid meie rahvaste tänapäeva problemaatikat ja edasipüsimise võimalusi. Kohal oli aga ainult mõnikümmend eestlast, lätlast ja leedulast.

Laupäevased loengud olid inglise keeles, mis tegi nad täielikult kättesaadavaks meie nooremale põlvkonnale, kellest oli kohal aga ainult paar hinge. Pühapäeva-hommikune ettekanne Mardi Valgemäelt oli eesti keeles ja äratas nii elava ja huvitava diskussiooni, et oli raskusi selle lõpetamisega ja aja leidmisega pausiks ja kava jatkamiseks. Ettekande lõpuks oli aga kohale ilmunud ainult 20 nais- ja 7 meessoost kuulajat. Nendest ainult kaks-kolm vanusegrupist pisut alla 30 aasta, ja needki aktiivsed näitlejad, mitte „asjaarmastajad"-uudishimulikud. Umbes pooled kohalviibijaist olid kunagi ühel või teisel viisil osa võtnud Metsaülikoolist ja paar isikut olid olnud möödunud suvel nii edukalt korraldatud „Loomingu" laagris.

Ja teised? Oleks olnud rõõm näha arvukalt siin maal kõrgema hariduse saanud ja muidu nii elujõulisi ja aktiivseid nooremaid eestlasi. Samuti arvukate akadeemiliste organisatsioonide liikmeid, kes kindlasti nõustuks väitega, et nende organisatsioonidel on olnud tähtis panus minevikus, ja saab olema ka tulevikus. Oleks soovinud, et see kogemus oleks rikastanud ja sütitanud uut huvi eesti kultuuri vastu suures osas Metsaülikooli ja „Loomingu" laagri osavõtjatest, ja mitte ainult nende hulgas, kes on aktiivselt tegelenud teatriga. Oleks olnud tõesti tänuväärt saavutus, kui meie laiem eesti (ja läti, leedu) publik oleks näinud, et teatrist võib rääkida nii, et see haarab huviga kaasa ka mitte-spetsialiste. Ehk see veel kunagi juhtub tulevikus, enne kui selliste programmide korraldajad väsivad ja kaotavad usu, et meie laiemale publikule üldse veel millegiga saab läheneda? Ehk on isegi võimalik, et mõni nende ridade lugejatest käib ära selle teatrifestivaliga ühenduses esitatavatel teatrietendustel, mis kestavad kuni 28-nda novembrini?

Ei ole oluline arutada, kes on „süüdi" et õnnestunud üritus jäi nii paljudel kaasa elamata ja nägemata. Küsime parem iseendilt, kas me tahame, et sellised üritused tulevikus üldse kaoks meie tegevuskalendrist? Ja kui mitte, siis mida me oleme ise valmis selleks tegema?

Vello Sermat

● Stokholmi Södra Latini gümnaasiumis korraldasid õpilased veneainelise näituse. Üks koolinoor, Cecilia Herm, oli oma väljapaneku korraldanud teemal „Venestamine Baltikumis". Ta isa on eestlane ja Cecilia õppis kolmanda võõrkeelena koolis eesti keelt. Kaasa tantsib ta ka „Kassaris". Ta oli kaasa teinud 32 õpilase reisi Stokholm-Leningrad ning osanud vene linnas näha elu tõelist palet. Väljapanekus oli andmeid okup. Eestist ja maa ning rahva olukorrast ühes venestamisega.

Kommentaarid

Lääne-Saksamaa ootab suure põnevusega N. Liidu diktaatori Leonid Brezhnevi külaskäiku Bonni, mis toimub ajavahemikul 22. kuni 25. novembrini. Bonnis omistatakse sellele visiidile erakordset tähtsust, kuna kantsler Schmidt ei kavatse Brezhneviga arutada mitte ainult tuumarelvade ja keskmise lennuulatusega rakettide paigutamist Lääne-Saksamaa territooriumile, vaid süveneda ka majanduslikkudesse probleemidesse, kuna Lääne-Saksamaa on eriti huvitatud kaubavahetuse suurendamisest N. Liiduga. Väga olulise küsimusena tuleb käsitamise alla ka vene maagaasi juhtmestiku toomine Põhja-Siberist Lääne-Euroopasse, mille finantseerimiseks sakslased annavad venelaste käsutusse suured summad ja viivad ehitustöö läbi oma materjalidega ja tehnoloogiaga. Selle tehingu suhtes on põhiliselt juba kokku lepitud, kuid tõenäoliselt kirjutatakse leping Brezhnevi külaskäigu ajal Bonnis pidulikult alla.

Brezhnevi külaskäik Bonni toimub kahtlemata venelastele erakordselt soodsas poliitilises õhkkonnas. Moskva on võtnud kõik abinõud tarvitusele, et tuumarelvade probleemi päevakorral hoida ja seda oma agentide ja Moskvale sümpatiseerivate organisatsioonide abil üles piitsutada. Selle kampaania raamides esinevad konventsionaalsete ja tuumarelvadega hambuni relvastatud venelased suurte patsifistidena, kellede suuremaks eesmärgiks olevat maailmarahu eest võitlemine ja selle kindlustamine. Ühendriikide praegust valitsust kujutatakse sõjaõhutajate klikina ja taotakse oma propaganda visalt kiilu ameeriklaste ja Euroopa rahvaste vahele.

Kampaania raamides garanteeris Brezhnev isegi jutuajamise Lääne-Saksamaa mõjukale ja suure tiraazhiga poliitilisele ajakirjale „Spiegel'ile", mis ilmus ka paljudes teistes läänemaailma ajalehtedes. „Spiegel" teenis endale küll sellega kannuseid, et ta võis oma lugejate ees hoobelda N. Liidu diktaatori jutuajamisega, kuid vastutasuks avas ta oma veerud vene petlikule rahukampaaniale ja iseloomustas Brezhnevi „värskemana ja kontsentreeritumana" kui lääneriikide ajakirjandus seda suvatseb kinnitada. Selle väite lükkas kohe ümber Lääne-Saksamaa Põhjarein-Vestfaalia osariigi president Johannes Rau, kes kohtas Brezhneviga umbes samal ajal ja mainis, et N. Venemaa diktaator kannatab suurte kõnelemisraskuste all.

Reagani administratsioonile on Brezhnevi külaskäik Bonni paljude ebameeldivuste kontsentratsiooniks. Eriti häirib ameeriklasi Siberi gaasijuhtmestiku ehitamine, mis läheb maksma umbes 15 miljardit dollarit ning millel on poliitilised, tehnoloogilised ja majanduslikud tagajärjed Põhja Atlandi sõjalisele liidule. 3000 miili pikkuse gaasijuhtmestiku ehitamine annab Lääne-Saksamaale 30 protsenti tema loodusliku gaasi vajadusest ja seob Lääne-Saksamaa majanduslikult tihedalt N. Liiduga. Sakslased ei ehita mitte ainult gaasijuhtmestikku vaid püstitavad Siberisse ka suuri tehaseid, mis hakkavad kivisöest valmistama gaasi ja metanooli.

Reagani vastuseis N. Liidu ja Lääne-Saksamaa lähenemisele on mõistetav, kuna see tugevdab N. Liitu ja aitab tal üle saada praegustest raskustest. Kuid leidub tüünikuid, kes vaatavad sellele lähenemisele teise pilguga ja peavad seda ühe ajaloolise arengu suuna esimeseks etapiks, mis kuulutab Venemaa ja Saksamaa lähema koostöö algust. „Ärge unustage," ütlevad need ettekuulutajad, „lahutatud Saksamaa ühendamise võti ei ole Washingtonis vaid Moskvas, mis on väga hästi teada ka Bonni valitsejatele."

★

Viimased sündmused Poolas näitavad, et Poola tööliste revolutsiooniline liikumine ei taotle mitte ainult tööliste majandusliku ja sotsiaalse olukorra parandamist ja vajalikkude reformide rakendamist vaid ka rahvuslike elementide esile toomist ning Poola ajaloo õigesse perspektiivi seadmist. Kartes suuremate rahutuste puhkemist ja isegi kodusõda, andsid kommunistli-

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

21. ja 22. nov.
dr. R. Pahapill, tel. 921-7777

28. ja 29. nov.
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Pühapäeval, 8. novembril toimus Peetri koguduse tavakohane sügisene näitemüük, mis seekord oli eriti rikkalik. Pildil korraldajad (vasakult) H. Vanaselja, A. Pirnsalu ja Ellen Peterson valmistumas rohke rahvaarvu vastuvõtmiseks. Foto: Vaba Eestlane

Lennart Meri ringreis Soomes

STOKHOLM — Septembris tegi pika ringreisi Soomes (oma autoga) Lennart Meri, kelle filme — „Veelinnu rahvas" ja „Linnutee tuuled" — on esitatud ka Rootsis.

Ta esines kõnelejana muuseas Raahes ja Ylivieskas, esitades oma vaateid kultuurile ja kunstile. Kultuuri rahvuslikkuse ja rahvusvahelisuse probleemi suhtes käivad Meri väljendused üksteisele tihti vastu. Tema kui „nõukogude-Eesti kirjanik" ei leidvat mingit vastuolu eri rahvuskultuuride süvendumise ja üksteisele lähenemise vahel.

Meri raamatut „Hõbevalge" on müüdud 40 000 eksemplari, see ilmub tõlkena USA-s ja Soomes, vene keelde pole seda tõlgitud.

Meri tegi reklaami Soomes ilmuvele Juhan Peegli romaanile „Malangesin esimesel sõjasuvel" ja kiitis samuti Paul Kuusbergi (kes on ju Eesti Kirjanike Liidu esimees). Kirjanike Liidul on 165 liiget, neist umbes 10 venekeeles kirjutavat.

Kas venelased on aru saanud, et propagandasaadikuna on kasulik saafa Soome haritud eestlasi, kes võluvad kuulajaid hõimutunnetega? (EPL)

Eesti Sihtkapital Kanadas

Annetused, testamendi-pärandused ja mälestusfondid on tulumaksuvabad. Suunake oma annetused noortele ja teistele eesti organisatsioonidele

Eesti Sihtkapital Kanadas

kaudu tulumaksuvaba kviitungi saamiseks. — Eesti Maja, 958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

kud võimud järele tööliste iseseisva ametiühingu Solidaarsuse nõudmistele ning tühistasid dekreedi, millega 40 aastat on keelatud Poola rahvuspüha tähistamine 11. novembril. Selle tähtpäevaga tähistatakse Poola uuestisündi iseseisva riigina pärast Esimese maailmasõja lõppu kuid ühtlasi ka poola sõjajõudude võitu marssal Pilsudski juhtimisel nõukogude Venemaa punaarmee vastu 1920. aastal. Sündmuse ümberistutamine Eesti olukorda tähendaks seda, et kommunistlikud võimud annaksid loa Eesti Vabariigi aastapäeva, 24. veebruari tähistamiseks.

Poolakad ei uskunud oma silmi kui nad 11. novembril televisioonisaadetes nägid filmikatkeid, mis kujutasid marssal Pilsudskit, keda punased võimud seni materdasid kui kodanlikku diktaatorit. Ning raadiost kostis nende kõrvu meeleoluline marsilaul „Me oleme esimene brigaad", mis oli Pilsudski leegioni populaarsemaks lauluks.

Rahvuspüha taaselustamine ja selle väljakaevamine kommunistliku rezhiimi vägivallaaktsioonide surnuaialt näitab, et Kreml ja tema abilised allaheidetud riikides ei suuda rahva teadvusest välja lülitada püüdlusi iseseisvuse ja rahvusliku identsuse järele ning et need emotsionaalsed tegurid purskuvad varem või hiljem jõuliselt esile. See juhtus praegu Poolas kuid see sünnib tulevikus kindlasti ka Eestis ja teistes allaheidetud riikides.

AMI

Pastor Vello Salum kodumaal:

„Eesti rahva suurem mure on eluruumi küsimus"

Pastor toimetati KGB poolt oma kriitiliste märkuste pärast Jämejala vaimuhaiglasse

Rootsis ilmuv ajakiri „Rahvuslik Kontakt" tooboma viimases numbris ära Ambla pastori Vello Salumi ettekande 1980. aasta jaanuaris. Selles ettekandes analüüsis pastor Salum eesti rahva praegust olukorda, mille eest ta sattus KGB tagakiusamise alla. Ta vangistati, teda piinati ja ta saadeti lõpuks Tallinnasse Seewaldi vaimuhaiglasse, kust ta üle viidi Viljandi lähedal asuvasse Jämejala vaimuhaiglasse. Toome allpool pastor Vello Salumi ettekandest tähtsaimaid momente.

Kirik ei saa seista kõrgemal poliitilisest võitlusest — quasineutraalsel pinnal. Neutraliteet pole muud kui poliitiline müüt.

Me ei tohi enda peale võtta eetilise skisofreenia risti, toetades küll relvastatud võitlust diktaatorite vastu välismaal, kodumaal aga mitte.

Me ei tohi oma ülesannet piiritleda jutlustamise, surnute matmise ning veel mõne suvalise talitusega.

Just meie passiivsus ja see, et me ei tegele ühiskonna- ja kasvatus-probleemidega, teeb meid riigivastasteks.

Rahvas toetab kirikut, sest me saame palka rahva, mitte riigi käest. Et üle 30 aasta kirik on püsinud ilma riigi abita, tõendab, et veel loodab ja ootab rahvas kirikult midagi.

Mis on siis need eesti rahvuse mured, hädad ja muud raskused?

Igale inimesele on vaja oma eluruumi... Kui suurem rahvas tuleb ja asub elama väiksema rahva eluruumi, ning kuulutab, et tal on samasugune õigus kõike omaks tunnistada, siis me ettevaatlikult vaikime. Suurema rahva eluruum on neli korda avaram. Eesti rahvuse mure number üks on eluruumi küsimus.

Jeesus asub suur- ja väikerahvaste vahelistes suhetes väiksema poole."

Taktilistel põhjustel tsiteerib Vello Salum Lenini testamenti, mis „rahvale jäeti avaldamata terve inimpõlve jooksul." Selles öeldakse muuseas:

„Meie peaülesanne rahvusküsimuses on võidelda kõigi rahvaste ühesuguse õiguse eest oma rahvusriigile... Meil tuleb oma praeguse aparaadi tõttu ette suur hulk tõsivene laadi kuritarvitusi. On vaja vahet teha suure ja väikese rahvuse natsionalismi vahel. Väga väike protsent nõukogulikke ja nõukogustatud töölisi upub selles shovinistlike suurvene kaabakate meres nagu kärbes piimas. Suurvene shovinismile kuulutan sõja elu ja surma peale."

„Neid Lenini testamendi väljendusi kommenteerib Vello Salum ja kirjeldab olukorda rahvuslikul rindel praegu:

„Kui me ei taha olla orjameelsuse apostlid, siis peame tunnistama,

et Eestimaal emakeele õiguse ja eestlaste rahvusruumi eest pole avalikult võideldud.

Paljudel on veel staliniaegne hirm nahas. Praegu käib ettevalmistus laial rindel vene keele juurutamise osas lastesõimest kõrgkoolini. Teenindussfääris, ravi alal ja mujal ametkonniti surutakse eesti keelt vaikselt kuid visadusega tagaplaanile. Kolmkümmend aastat on võideldud pisimagi eesti natsionalismi avalduse vastu ja selle aja jooksul pole avalikult hukka mõistetud ühtki vene shovinismi avaldumise juhtu Eestimaal.

Eesti rahvas on mures oma saatuse pärast. Rahvusraamatukogu on hävimas. Etnograafiamuuseumi 70-ndat juubelit tähistasid varemed Raadil ja tema 529 265 säilitusüksusest pole alaliselt eksponeeritud mitte ükski.

Popslikult näidatakse külalistele ainult edusamme, ületades Potjomkinit puuduse varjamisel.

Eesti rahvas on eemaldunud komparteist, kuid pole veel eriti lähenenud ka kirikule: Ta on äraootaval seisukohal: joob, liiderdab ja langetab tööviljakust.

Vana ja haige ühiskond vajab patuoinaid, terve tunnistab ja parandab.

Alkoholi pruukimine naiste ja alaealiste hulgas kasvab enneolematult kiiresti. Bürokraatlikud ametkonnad kasvavad nii koosseisult kui ka ehtveneliku hoiaku poolest, mida omal ajal Lenin ometi nii teravalt hukka mõistis.

Miks peaksid EELK ametikandjad orjalikult ootama, mil neil ka lubatakse suu lahti teha uue ühiskonna ülesehitamise küsimuses? Oma arguse, liigse lojaalsuse või laiskuse tõttu pole me olnud ühiskonna soolaks ja noorsoo valgustajaks.

Informatsiooni salastamine, ideoloogilise töö koondamine kitsa ja mõnes mõttes suletud ringkonna kätte, järelvalveorganite pidev tugevdamine... Aus ja avameelne arvamuste vahetamine ei ole riigivastane tegevus.

Eelduste kohaselt on meil üldrahvuslik riik, mitte parteidiktatuur.

Asume niiöelda Ida ja Lääne piiril, kus on tavaks olnud suhelda kõigi naabritega ja ka kaugemate rahvastega otse, mitte mingi suurrahvuse kaudu. Näha vene keeles ja kultuuris ainsat õiget kanalit teiste rahvustega oleks binatsionalism (pehmelt öelduna) mitte internatsionalism."

Oma ettekande lõpus lubab Vello Salum „edaspidi" võtta käsitluse alla teisi probleeme, näiteks rahva ja kiriku suhteid. Aga selle „edaspidise" lõikas ära KGB terror. Vello Salumi julge ja samas osav ning sügavale tungiv olukorra analüüs väärib meie kõrgeimat hinnangut.

☆

Vello Salum sündis 5. juulil 1933. aastal Eestis loomaarsti pojana. Ta lõpetas korrespondentskursuse kaudu Eesti Evangeelse Luteri kiriku Teoloogilise Instituudi Tallinnas 16. juunil, 1970.

„Idas puhuvad uued tuuled..."

Rootsi poliitikud Rootsi Eestlaste Esinduse juubelil

STOKHOLM — Rootsi Eestlaste Esinduse veerandsajandi juubeli tähistamine laupäeval, 24. oktoobril Stokholmis Wenner-Gren Centeri auditooriumis kujunes oluliseks rahvuspoliitiliseks sündmuseks seda enam, et kohale ja kõnelema olid tulnud ka vähemusteminister Karin Andersson, Invandrarverketi peadirektor Thord Palmlund ning riigipäeva poliitiliste parteide esindajatena riigipäevaliige Per Olof Strandberg (m), parteisekretär Lars Leijonborg (fp) ja Stokholmi finantslinnanõunik John Olle Persson (s) — minister ise esindas ka centernit.

— Muudatuste tuul idas on puhumas, ütles Per Olof Strandberg lootust avaldades, et see tuul kord pühib minema ka okupatsiooni Eestis.

Lars Leijonborg oli näinud Neeme Järvit dirigeerimas ja meenutas sellega ühenduses neid arvukaid kultuuriisiksusi, mida eestlased on andnud ka läänele,

samal ajal süvendades ka siinse maa demokraatiat oma hoiakuga. „Meie piiride lähedal asub rahvas, kes soovib ise valida oma eluvormi ja ihkab vabadust", ütles kõneleja, kes lõpetas eesti keeles: „Elagu vaba Eesti!"

Eesti keeles ütlesid tervituslauseid ka minister Karin Andersson ja riigipäevaliige Per Olof Strandberg. Parteisekretär Lars Leijonborg väitis, et tema eesti keel on põhjalikum, kuna ta töötab koos eestlasest partei informatsioonisekretär Irene Kiiskiga, kes oli temaga koos erakonda esindamas.

Läti Kesknõukogu esindas selle peasekretär Mudite Krasts ning Leedu Ühingut arhitekt Jonas Pajauijs — kes esitasid vastavaid tervitusi.

Rootsi poolel oli tervitajaks veel eestlaste sõber siinviibimise algusest peale rektor Nils Hellström, omaaegne Högerni ombudsman ja hilisem Medborgarskola juhataja,

kes nüüd on vanuse tõttu nendest ametitest tagasi tõmbunud.

Rootsi Eestlaste Esinduse juubelikõnelejad olid esinduskogu esimees Rudolf Schmuul, juhatuse esimees Jaan Vilval, end. esimees ja esinduskogu esimees prof. Hans Kauri ning esinduskogu aseesimees Valter Soo. (EPL/K).

Kinkige sünnipäevaks „VABA EESTLANE"

GM
REIN KOPPEL
CHEVROLET · OLDSMOBILE
ROBERTSON MOTORS LTD
1555 DANFORTH AVENUE
TORONTO, ONT. M4J 1N7
TELEFON 466-1135

Toronto Eesti Ühispank
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6
Tel. 465-4650 või 465-4659
Pank avatud: päeval 10.00 — 3.00 (esmasp. reedeni), õhtul 5.30 — 8.00 (esmasp. ja neljap.)
Ühenduses on jõud
LAENUD SOODSATEL TINGIMUSTEL KAASMAALASTELE
Informatsiooni saab pangast lahtioleku aegadel.
Kõik uued laenud on laenuvõtja surma puhul kindlustatud kuni $30.000.— ulatuses, jäädava töövõimetuse puhul on kindlustatud kuni $10.000.— ulatuses vastavalt kindlustuste tingimustele.

„Internatsionalism" kodumaa koolides

„Nõukogude kodaniku" kasvatamine, st. venestamine on kodumaal pandud käiku mitmetviisi taktikaga. Ühe näite sellest annab „Rahva Hääles" ära toodud artikkel „Internatsionaalsest kasvatusest Pärnu-Jaagupi keskkoolis", mille sihiks oleva „avardada noorte silmaringi".

Kuidas toimub see tegelikult?:

On asutatud rahvaste sõpruse klubi „Rahutuvi". „Klubi eesmärgiks on teiste liiduvabariikide ja maade laste elu tundmaõppimine, sõprussidemete laiendamine ning tugevdamine".

Loetakse vastavat kirjandust, peetakse kirjavahetust, käiakse „sõbralike vennasrahvaste noorusel" külas. Käiakse majandites tööl ja teenitud raha eest „sõidetakse ekskursioonidele isade võitluspaikadesse NSV Liidu piires".

Korraldatakse temaatilisi õhtuid, kus tutvutakse vastavate maade kohta koostatud albumitega, jne.

Lõppkommentaar: „Kõik uued üritused aitavad laiendada õpilaste ideelis-poliitilist silmaringi, kujundada õpilastes Nõukogude kodaniku-internatsionalisti teadvust, kasvatada marksistliku maailmavaatega võitlejaisiksusi".

(EPL)

Kanada senat nõuab ukraina dissidentide vabastamist

OTTAWA — Kanada senat võttis senaator Paul Yuzyk'i ettepanekul vastu nõudmise, et N. Liidu valitsus vabastaks koheselt need ukraina dissidendid, kes moodustasid Helsingi kokkulepete rakendamise nõudmiseks vastava grupi. Samuti nõutakse kõigi nende isikute jälitamise lõpetamist, kes vastavalt Helsingi kokkulepetele on nõudnud N. Liidus inimõiguste kaitsmist. Senati resolutsioonis mainitakse ühtlasi, et inimõiguste rakendamise eest võitlemiseks moodustati Kiievis vastav grupp 9. novembril 1976. aastal, kuid et N. Liidu võimud on jälitanud ja arreteerinud grupi liikmeid, vägistades sellega rahvusvahelisi kokkuleppeid, milledele N. Liit on ise alla kirjutanud.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$38.—	$42.—
Poolaastas	$21.—	$23.—
Veerandaastas	$11.—	$12.—

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$61.—	$67.—
Poolaastas	$33.—	$35.50
Veerandaastas	$17.—	$18.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $76.—, poolaastas $38.—, veerandaastas $20.—
Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 50 senti
Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „_____" _____ 19____. Tellimise katteks lisan $ _____ sularahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).
Nimi _____
Aadress _____

MEIE ARMAST TÄDI, ÕDE, MEHEÕDE JA SUGULAST

KÄTHE MARIE NEUMANN'it

sündinud 5. juunil 1892 Tõrvas
surnud 17. novembril 1981 Vancouveris, B.C.

mälestavad sügavas leinas

vennatütar MARA PÜTSEP abikaasa ja pojaga
vennanaine MARIE NEUMANN Vancouveris
õde GERTRUDE JOHANNSON Kölnis
õepoeg HORST SÄGESSER perekonnaga Bernis

Armast

KÄTHE NEUMANN'it

mälestavad leinas

JENNY KAKO
PETER KAKO perega

Lugupeetud seltsi liiget

ALEKSANDER LUIK'e

mälestab

TORONTO EESTI SELTS

Kallist kaasvõitlejat ja Vabadussõja veterani

JOHANNES JÕESAAR't

surnud 13. novembril 1981 Eloras

mälestavad leinas

HAMILTONI EESTI VÕITLEJATE ÜHINGU
JUHATUS ja LIIKMESKOND

Head vana sõpra

JOHANNES JÕESAAR't

mälestavad sügavas leinas

HELJO ja HARRY PÄRKMA
RAYMOND VIST

LEINAVAD

JOHANNES JÕESAAR't

ELLEN, ENE ja EDUARD REBANE

Meie südamlik kaastunne SIGRID, KRISTA ja HELMUTH RIKO'le nende isa, vanaisa ja ääa

JOHANNES JÕESAARE

surma puhul

EDGAR PÜSS perekonnaga
ELDOR VAINOLA perekonnaga
HENRY SÕRMUS abikaasaga

Südamlikum tänu kõigile, kes minu kalli isa

JUHAN MÜLLER'i

kirstupanekust ja matusetalitusest osa võtsid, nii rohkete järelhüüetega teda mälestasid ja tema viimsele teekonnale saatmist laulu ja lilledega kaunistasid.

Eriline tänu õp. A. Taul'ile.

TÜTAR abikaasaga

4812 YONGE STREET
(Sheppardi lähedal)
221-1159
R. S. KANE
Funeral Directors
WILLOWDALE ONTARIO

Leinateateid

Sydneys suri 20. oktoobril endine Austraalia eesti ajalehe „Meie Kodu" tegevtoimetaja Pèep Remma sündinud 12. detsembril 1911.

Rootsis suri 27. oktoobril Maria Hasselblatt, sündinud 23. märtsil 1900.

Tallinnas suri 26. oktoobril Ida Marie Kari, neiuna Blomquist, sündinud 25. juunil 1927 Viinistul.

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja tüllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON
FUNERAL HOMES LTD.
T. L. MORRISON — Funeral Director
467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

---

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8
GARDENIA
FLOWERS & GIFTS
Tel. 466-1951 või 466-1502
Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahktööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

EKKT XXVI Kunsti Aastanäituse avamine 15. novembril. Vasakult: Jaan Miljan, Tiiu Kadak, Helmi Herman, Ervin Milvek, Benita Vomm, Kai Käärid, Laas Leivat, Mai-Reet Järve ja Arthur Mihkelsoo.
Foto: E. Liigand

E.K.K.T. 26. aastanäitus

E.K.K.T. on möödunud 26. aasta jooksul täitnud vajaliku ülesande eesti kunstielus Torontos. Ta on olnud esinemisfoorumiks nendele kunstnikele, kes ei ole agressiivselt ega produktiivselt suunanud oma loomingut ei kanada ega ka mitme ühe kunstniku näitusteks.

Käimasoleval näitusel esineb 11 kunstnikku 41 maaliga (17 vesivärvi, 11 õli, 10 akrüülmaali ja 3 segatehnilist tööd). Esinejad on professionaalse tasemega, kõik meie kunstipublikule tuntud ja nii on ka nende looming. Grupp ei pretenteerigi kujutavkunstilistele suursaavutustele ning vastavalt on järgnevad kommentaarid mitte kriitilised, vaid ainult positiivselt vaatlevad.

Helmi Hermaniga tutvusime hiljuti Karu of Canada galeriis toimunud tema isiklikul ülevaatenäitusel kui tugeva akvarellistina ja ka skulptorina. Hermani skulptuurid oleks käesolevale näitusele andnud kindlasti dimensioone juurde. Herman hindab oma „Gladioode" küll hinnaliselt kõige odavamaks, kuid oma tehniliselt spontaanses kerguses on see siiski vist parim Hermani esitatud töödest.

Mai Järve näib teadlikult alati esinevat rea kirjeldavate vormide ning samade vormide peaaegu alnult sümboleiks lihtsustava otsingu vahemaadel. Nendest mõlemaist lähenemisviisist õhkub isikupärane loominguline naiivsus. „Õun ja seeme" on tugev oma lihtsuses.

Tiiu Kadak esineb lillemaalidega. Allakirjutanud kahetseb, et ta jõudis Edwards Gardenisse päev hiljem, kui ootamatute asjaolude tõttu Tiiu Kadaku lillemaalide näitus liiga varajaselt oli lõppenud. Aina on olnud kontroversiaalsus detailsete looduskirjeldajate üle nii loomade, lindude ja lillede alal küsimusega, kas esitatu on loov kunst või illustratsioon. Tiiu Kadaku puhul võime kategooriliselt kinnitada, et esitatu on loominguline botaanilisele realismile põhinev, kuid sügava isikupärase tunnetusega ning professionaalse nõudlikkusega lõpetatud. Parim näide on voolavate lineaarsete rütmidega „Roosa lilia".

Kai Käärid on enese mitmetel näitustel tuttavaks teinud veidi rahutuilmelise aina otsiva kunstnikuna, kellel siiski alati säilub isikupära. Käesoleval näitusel esitatu nii akvarellis kui kollaazhis on meeldivalt pehmetooniline ning oskuslik nii joonistuses kui ka tehnikas.

Leida Laanepi isikupäraks on vormide ja struktuuride stiliseerimine, mis vahest on koguni abstraktseteks lõhutud, kuid nad on kompositsioonilt alati koos püsivad ning koloriidilt tasakaalus.

Arthur Mihkelsoo maalis „Õhtused varjud" tunneme tugevat skulptori instinkti veenvas kolmedimensioonilises illusioonis kaljurahnudega.

Jaan Miljani tihti sümbolistlikus kompositsioonis on alati tugevast isikupärasest tunnetusest kantud loomingu hing. Näiliselt naiivses pintslitehnikas, vormilt tihti peaaegu mitteobjektilised lihtsustatud kompositsioonid ei tarvitse olla populaarsed suuremale osale publikust, kuid neis on tugev loominguline sisu.

Ervin Milvek esitab tehnilise tundelise akvarelli „Udu järvel" ning kontrastina plahvatuslikult fragmentideks rebitud „Kingstoni jahtklubi" (tushsh ja vesivärv), mõlemad head erinevas laadis.

Eric Pehap, kellelt hiljuti saabus meie raamatuturule ülevaatlik ja rikkalikult illustreeritud biograafia, esitab kolm kolpriidisäravat ja vormitihedat kompositsiooni.

Ants Vomm on kindlasti kohalikest eesti kunstnikest suurima loova fantaasiaga. Töökalt lükib ta idee detailid peaaegu barokselt rikkalikuks bruegelikult rahva tralli kirjeldavaks kompositsiooniks töös „Oktooberfest".

Benita Vomm on mitmekülgsel ainestikul ja loomingulaadil iluts sev kunstnik. Õlimaal „Mälestusi" näib olevat impressionistliku lahendusega biograafiline pannoo, tõsimeelne ja dokumentaalne, kus illustreeritavad momendid on tugeva piirjoonega eraldatud cloisonistlikeks väljakuteks.

Eesti rahvas on mitmekülgselt loominguandeline. Meil on palju amatöörmaalijaid ning ka noori kunstnikke. Võibolla oleks E.K.K.T. järgmiseks ülesandeks organisatsiooni edasi ehitada, kutsudes nende hulgast huvitatuid esinema ja ühinema muidugi valikkomitee kontrolli kaudu.

ABEL LEE

Eesti Kunstnike Koondis Torontos esinaine Benita Vomm tervitab kunstinäituse avajat Eestlaste Kesknõukogu Kanadas esimeest Laas Leivat'it.
Foto: E. Liigand

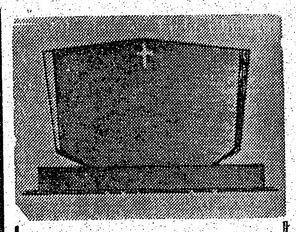

HAUAKIVID
Eesti ettevõte
YONGE MEMORIALS LTD.
2044 Yonge St. Toronto, Ont. M4S 1Z9
(Davisville & Eglintoni vahel)
Tel. 487-2147

ine 15. novembril. Vasakult: . Ervin Milvek, Benita Vomm, e ja Arthur Mihkelsoo.

Foto: E. Liigand

näitus

. Käesoleval näitusel esitatu akvarellis kui kollaazhis on ldivalt pehmetooniline ning os- ik nii joonistuses kui ka tehni-

eida Laanepi isikupäraks on mide ja struktuuride stiliseeri- e, mis vahest on koguni abst- seteks lõhutud, kuid nad on positsioonilt alati koos püsivad koloriidilt tasakaalus.

rthur Mihkelsoo maalis „Õhtu- varjud" tunneme tugevat ptori instinkti veenvas kolme- ensioonilises illusioonis kalju- udega.

aan Miljani tihti sümbolistlikus positsioonis on alati tugevast upärasest tunnetusest kantud ingu hing. Näiliselt naiivses slitehnikas, vormilt tihti peaae- mitteobjektilised lihtsustatud positsioonid ei tarvitse olla po- aarsed suuremale osale publi- t, kuid neis on tugev loomin- ne sisu.

rvin Milvek esitab tehnilise delise akvarelli „Udu järvel" kontrastina plahvatuslikult gmentideks rebitud „Kingstoni tklubi" (tushsh ja vesivärv), lemad head erinevas laadis.

ric Pehap, kellelt hiljuti saabus ie raamatuturule ülevaatlik ja kalikult illustreeritud biogra- esitab kolm kolmriidisäravat vormitihedat kompositsiooni.

nts Vomm on kindlasti kohali- st eesti kunstnikest suurima loo- fantaasiaga. Töökalt lükib ta e detailid peaaegu barokselt kalikuks bruegelikult rahva lli kirjeldavaks kompositsiooniks s „Oktooberfest".

Benita Vomm on mitmekülgsel nestikul ja loomingulaadil ilut- kunstnik. Ölimaal „Mälestusi" ib olevat impressionistliku la- dusega biograafiline pannoo, simeelne ja dokumentaalne, kus ustreeritavad momendid on tuge- piirjoonega eraldatud cloisonist- eks väljakuteks.

Eesti rahvas on mitmekülgselt minguandeline. Meil on palju natöörmaalijaid ning ka noori nstnikke. Võibolla oleks E.K.K.T. rgmiseks ülesandeks organisatsi- ni edasi ehitada, kutsudes nende lgast huvitatuid esinema ja ühi- ma muidugi valikkomitee kont- lli kaudu.

ABEL LEE

esinaine Benita Vomm tervitab nõukogu Kanadas esimeest Laas

Foto: E. Liigand

Eestis 1. detsembril üldstreik?

Toronto hommikuleht „Sun" avaldab oma 17. novembri numbris sensatsioonilise teate, et Eestis kavatsetakse Poola Solidaarsuse eeskujul korraldada 1. detsembril üleriiklikku streiki. Streigi organiseerib äsja N. Liidust välismaailma saabunud dissidendi Sergei Soldatovi andmetel Eesti Demokraatlik Liikumine, mille liikmeskonda kuuluvat 2000 inimest. „Sun'i" informatsiooni kohaselt mainis Soldatov, et sisemiste segaduste tõttu käriseb kogu nõukogude süsteem, kusjuures poola sündmused seda tiivustavad. Kuigi KGB võib takistada tööliste demonstratsiooni 1. detsembril, toimub see demonstratsioon siiski järgmisel kuul või veelgi hiljem, kinnitas Soldatov, kelle andmetel Eesti Demokraatlik Liikumine on produtseerinud tuhandeid lendlehti, millega kutsutakse töölisi 1. detsembril streikima.

Uus muusikadoktor

Dr. JAN ERIC JÄRVLEPP

18. septembril kaitses oma doktori väitekirja Ottawa tshellist ja komponist Jan Eric Järvlepp University of California San Diego Ülikoolis, saades Doctor of Philosophy in Music kraadi kompositsiooni alal. Tshellistina on Jan Järvlepp esinenud kaasmaalastele Ottawas, Montrealis, Torontos ja Baltimores. Dr. Järvlepp õppis varem Ottawa Ülikoolis (B. Mus.) ja McGilli Ülikoolis (M. Mus.).

Sotsialistide valimisvõit Manitobas

WINNIPEG — Manitoba provintsivalimistel said seni võimul olnud konservatiivid lüüa ning parlamendis saavutasid enamuse sotsialistid-uusdemokraadid, kes said parlamendis 34 kohta konservatiivide 23 koha vastu. Hääletamisel andsid 47,5 protsenti valijatest oma hääled sotsialistidele kuna konservatiivid pidid leppima 43,7 protsendiga. Liberaalid said ainult 4 protsenti ja progressiivsed 2 protsenti.

1977. aastal korraldatud eelmistel valimistel said konservatiivid 48,6 protsenti äraantud häältest ja konservatiivid läksid ka seekord valimistele kindlate võidulootustega. Rahvas oli siiski ilmselt konservatiividest ja nende juhist peaminister Sterling Lyonist pettunud ning soovis võimuvahetust. Sotsialistid viis võidule nende väsimatu juht Howard Pawley, kes on Manitoba uus peaminister.

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS
auruga „steamcleaning"
HEL. ERIK LOKBIK 447-9834

Korraldan PIDULAUDU
väiksematele koosviibimistele
Tel.: H. Herman, 755-4025

EKN lülitati välja

Vahejuhtum antikommunistlikul konverentsil

Eestlaste Kesknõukogu Kanadas hiljutisel üldkoosolekul valitud EKN uus juhatus pidas mööduvad nädalal koosoleku, kus jaotati ametid ja arutati töökavalisi küsimusi. Esimees L. Leivat, olles valitud eraldi üldkoosolekul, valiti koosolekul EKN abiesimeesteks Torontost H. Lupp, Eneri Taul ja A. Kittask, abiesimeheks Ottawas W. Pent, Montrealis P. Möldre, Lõuna-Ontarios A. Jurs ja Vancouveris E. Lepnurm. Peasekretäriks on edasi E. Salurand, juhatuse sekretärideks Kadi Kaljaste ja P. Tõsine, laekuriteks N. Valge ja Anne Läte ning ametita liikmeiks E. Lindaja ja U. Petersoo.

Koosolekul esitati informatsioonilised ülevaated, milledest EKN esindajad on osa võtnud või milledega EKN-ul on ühendust olnud. Ottawas peeti 6.—8. novembrini ülemaalise etniliste rahvuslike keskorganisatsioonide nõukogu koosolek, millest võtsid osa abiesimees Avo Kittask ja Liisa Pent Ottawast.

Konverents toetas Kanada pärismaalaste õiguste kindlustamist Kanada uues põhiseaduses,

kus see provintside peaministritega kokkuleppe saavutamisel kustutati.

EKN esindajad olid ka ühenduses 7. ja 8. novembril Torontos peetud Antibolshevik Bloc of Nations (ABN) konverentsiga ja EKN esimees L. Leivat oli palutud seal esineda lühiülevaatega olukorrast okupeeritud Eestis. Konverentsil selgus, et eestlaste esindajaina olid konverentsil registreeritud H. Raigna ja V. Toming ning et eestlaste poolt on kõnelejaks V. Toming. Samal ajal korraldati ühe konverentsist osavõtva eestlase poolt sinna konverentsi korraldajate poolt välja panna palutud EKN informatsioonimaterjal.

Selle omavolilise tegevuse pärast protesteeris EKN esimees konverentsi korraldajate juures ja lahkus konverentsilt.

Juhatus otsustas selle vahejuhtumi kohta saata vajaliku selgitus- ja protestikirja.

Informatsiooni korras oli koosolekul kõne all paar hiljutist kultuurilist sündmust, kus Nõukogude revolutsiooni aastapäeva puhul oli Torontosse esinema kutsutud paar tuntud Nõukogude Eesti kultuuritegelast ja näidati kahel päeval Nõukogude Eesti filme, millede kohta seletuste andjaks oli Nõukogude Eesti tuntud filmilavastaja.

Konstateeriti, et seesuguste ürituste korraldamine langeb täiesti kokku KGB abiorgani VEKSA tegevuskavaga ja avaldati imestust, et üks Torontos kirjandusalaste ettekannetega tegev eesti organisatsioon seesuguseid üritusi Nõukogude Eesti tegelastega korduvalt korraldab.

Ühenduses praegu Madriidis toimuva Euroopa Julgeoleku konverentsi jätkumisega otsustati Kanada välisministrile M. MacGuiganile ja Kanada Madriidi delegatsiooni esimehele A. Rogers'ile saata pikem esildis okupeeritud Eestis praegu esinevast raskest olukorrast.

Koosolek arutas ka Vancouverist tulnud E. Lepnurme ettepanekut, anda EKN toetus Los Angelesis loodud uuele organisatsioonile Balti Vabadusliidule, mis tegutseb ühe sealse suurema reklaami- ja propagandafirma kaudu, kes soovib saada suuremat majanduslikku toetust.

Koosolekul märgiti, et see firma saab tegutseda ainult USA piirides ja et USA Rahvuskomitee on selle firma kaudu meie vabadusvõitluse teostamise suhtes asunud eitavale seisukohale.

Koosolekul oli kõne all ka Kristi Alliku poolt Kalevipoja alusel loodud eesti ooperi lavastamisele kaasaaitamise ja selleks vajaliku majandusliku toetuse võimaluse leidmine.

Traditsiooniline „Triinu" õhtu

Toronto Eesti Naisselts avas talvise hooaja

Möödunud neljapäeval toimus Peetri kiriku alumises saalis T. E. Naisseltsi talvise hooaja avamine traditsioonilise „Triinu" õhtuga. Selle üritusega on juba aastast 1971 alustatud seltsi tegevushooaega. Üle 70 seltsi liikme ja külalise võtsid osa õhtust, millele ajakirja väljaandja A. Külm oli saatnud suure sünnipäevatordi.

Õhtu avas Malle Laansoo, kes andis ülevaate eeloleva õhtu sisust, andis edasi ajakirja peatoimetaja Vera Poska-Grünthali ja Aurelie Soo tervitused, samuti ajakirja väljaandja A. Külma tervituse, kes tänas arvukat lugejaskonda selle eest, et nende toetusel ja kaasabil on ajakiri võinud nii pikaajaliselt ilmuda, et võib tuleval aastal tähistada oma 30. ilmumisaastat.

Ta informeeris ka tellijaid, et praeguse majandusliku olukorra tõttu tuleb väljaandjal ajakirja tellimishinda paari dollari võrra tõsta.

Samal õhtul oli üles pandud rikkalik tekstiilesemete näitus ja seltsi juures oleva käsitööringi esinaine Hilja Aun andis ülevaate neist möödunud aasta tegevusest ja töödest. Seal oli suur valik linikuid, linasid ja muid esemeid, kuid kõige enam sidus silmi H. Auna enese valmistatud aplikatsioonitehnikas Lõuna-Aafrika maastik, mis oli tõeline kunstiteos.

Sellele järgnes Hilja Kütti loeng praktilistest nõuannetest perenaistele. Varem oli olnud kokkulepe endise Poko lihatööstuse omaniku E. Pottsepaga sellise loengu pidamiseks, kuid tal tuli Torontost lahkuda ja ta andis ülesande üle 18 aasta Pokos köögi juhatajana töötanud Hilja Küttile, kellega enne olid koos küsimusalased punktid läbi arutanud.

Loengu pidaja leidis, et meil ei ole enam oma lihatööstust ja paljud püüavad seda nüüd kodus teha.

Ulatuslikus nõuandes järgnes rida praktilisi nõuandeid.

Loengule järgnev kohv ja sünnipäevatordi jagamine. Samal ajal alustati ka suvel Seattles Kent Shuey poolt tehtud diapositiivide näitamisega, kus oli 60 väga hästi tehtud võtet eesti rahvarõivastest.

Eriteadlased rääägivad majanduselu problemidest

Eesti Majandusklubi Kanadas korraldab teisipäeval, 24. novembril, algusega kell 7 õhtul Toronto Eesti Maja Noorte Ruumis sisuka referaatõhtu, kus vastavate alade eriteadlased annavad erialalisi ülevaateid üldise pealkirja all „Majanduselu tänapäeval ja tulevikus". Ettekannetega esinevad: Lennart Kadak — Globaalne ülevaade aktsiaturust, Ilmar Martens — Ökonoomiline ülevaade, Kaius Meipoom — Kinnisvarad, Arvo Niitenberg — Ökonoomia ja energia ja Harry Rannala — Põhja-Ameerika aktsiaturg. Moderaatoriks on Olev Träss. Pärast ettekandeid toimub diskussioon. Sissepääs referaatõhtule tasuta.

Eesti Majandusklubi sügishooaja start on sel aastal võrdlemisi elav ja tegevusrohke. Hooaega alustati avaballiga Casa Loma lossis, millest osavõtt oli rohkearvuline ja pidu hoogne. Klubi on uuteks liikmeteks vastu võtnud Larry Later'i, Mart Pedel'i ja dr. Tõnis Toomver'i.

Poolas nõutakse vabu valimisi

Varssavis algas nõupidamine Solidaarsuse ja valitsuse esindajate vahel

VARSSAVI — Varssavis algasid ametiühingu Solidaarsuse ja valitsuse esindajate vahel läbirääkimised ühise koostöö saavutamiseks Poola praegusest kriisiolukorrast päästmiseks. Solidaarsuse Varssavi osakonna abijuhataja Seweryn Jaworski mainis, et kommunistlik valitsus on diskrediteeritud ning et Poolas tuleks vabade valimiste abil moodustada uus valitsus.

Kommunistliku partei ringkondades on nähtavasti arusaamisel jõutud, et Poola ei suuda oma probleeme lahendada Solidaarsuse ignoreerimisega kuid praegu valitsevad parteis suured lahkarvamised küsimuse üle kui suurel määral tuleks tööliste ametiühingu esindajaid lasta võimu juurde.

Kommunistidele on suureks probleemiks vabade valimiste küsimus, kuna parteimehed kardavad, et rahvas hääletab nad kõikjalt juhtivatelt positsioonidelt välja,

mis tooks kaasa kommunistliku rezhiimi lagunemise Poolas.

Vaatamata Solidaaruse pingutustele metsikute streikide lõpetamiseks, ei ole see sajaprotsendiliselt õnnestunud ja paljudes kohtades jatkuvad väiksemad streigid ja tööseisakud. Mitmes kohas on streikimist alustanud ka kolhoosnikud ja sovhoositöölised,

kes nõuavad põllumeestele suuremaid võimupiire oma probleemide lahendamiseks ja maad eraviisiliseks harimiseks.

Väiksemaid REMONTTÖID
majade juures:
elekter, torud, puutööd jne.
Helistage — J. MEIUSI 225-3283

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
"INSURANCE"
1462 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

Belfastis mõrvati parlamendiliige

BELFAST — Iiri Vabariiklaste Armee terroristid mõrvasid Belfastis metodisti kirikuõpetaja Robert J. Bradfordi, kes esindas Põhja-Iirimaad Briti parlamendis. Terroristid tungisid ühte seltsimaja, kus õpetaja Bradford kohtas kohalike pensionäridega ja tulistasid ta püstolkuulipilduja valangutega surnuks. Lahkumisel mõrvasid terroristid ka hoone kojamehe Ken Campbelli. Bradford oli Briti parlamendiliige 1974. aastast alates ning oli tuntud iiri rahvuslaste suure kritiseerijana ning nende ägeda vastasena.

Pärast Bradfordi mõrvamist tulistati Belfastis surnuks üks katoliku usku nooruk. Tema mõrvamist peetakse kättmaksuks Bradfordi tapmise eest.

Venelased lendasid USA-s keelatud piirkondade kohal

WASHINGTON — Ühendriikide Civil Aeronauties Board kavatseb panna N. Liidu lennuühingu Aerofloti lennud Ühendriikide õhuruumis üheks nädalaks keelu alla, kuna Aeroflot on viimaste päevade kestel sooritanud kaks lendu üle Uus-Inglismaa nende piirkondade, mis Ühendriikides peetakse riigikaitseliselt olulisteks ja millest ülelendamine on venelastele keelatud. Washingtonis mainitakse ametlikult, et vene lendurid on sihilikult New Yorgi ja Moskva vahelistel lendudel kaldunud ettenähtud marssruudist kõrvale ning on lendanud üle keelatud piirkondade.

Palestiina terroristid atakeerisid juutidega koostöötajat

JERUUSALEMM — Terroristid atakeerisid ja haavasid raskelt Iisraeli võimudega koostöös olevat palestiina poliitikut Yusuf Khatib'i ning mõrvasid ta 23-aastase poja. Khatib võttis vastu juhtiva positsiooni ühes omavalitsuse üksuses, mille Iisrael on loonud Jordani jõe okupeeritud läänekaldal vastukaaluks Palestiina Vabastamise Organisatsiooni pooldavatele linna- ja külanõukogudele. Palestiinlased on korraldanud viimaste päevade jooksul Jordani läänekalda piirkonnas mitu suuremat demonstratsiooni, mida Iisraeli võimud on ajanud karmide vahenditega laiali, arreteerides suure arvu demonstrante.

Venelased süüdistavad rootslasi faktide võltsimises

MOSKVA — N. Liidu valitsus lükkas külmalt tagasi Rootsi valitsuse protesti N. Liidu allveelaeva spioneerimise pärast Rootsi territoriaalvetes. Venelased süüdistavad rootslasi tõsiolude võltsimises ning nimetavad Rootsi valitsuse väiteid allveelaeva spionaazhiretke kohta absurdseiks. Moskva toonitas oma seletuses uuesti, et allveelaev sattus Rootsi vetesse navigeerimiseaparaatide häirete tõttu ning et Rootsi süüdistustel ei ole legaalseid ega faktilisi aluseid. Venelaste protestis ei mainitud poole sõnagagi rootslaste süüdistust, et allveelaeva pardal olid tuumalaengud.

VARUGE NÜÜD JÕULUKS JÕULUEELNE VÄLJAMÜÜK

FURS by FINN
SUUREPÄRASED SÄÄSTUVÕIMALUSED
Valige parimate karusnahkade hulgast: *naarits (mink), swakara, pesukaru (raccoon), rebane ja palju muud. Kõik viimased moed.*
Niisiis — tulge ja ostke nüüd nii kaua kui neid jätkub.
Meil on müügil ka nahkmantlid ja riidest mantlid. Nahkmütsid.
FURS by FINN
191 EGLINTON AVE. E.
TORONTO M4P 1K1
TEL. 488-1701
Visa Mastercard

SULETEKID
Ostke otse tööstusest ja säästke.
Suletekid, padjad, voodilinad ja katted.
Meil on ka saadaval kaameli- ja laamakarvadest tekke.
Lambavillased vateeritud tekid (reuma-vastane)
Pruugitud suletekkide parandamine ja ümbertegemine
MASTER DOWN PRODUCTS
4544 Dufferin St., Unit 25, Downsview (lõunapool Finch'i)
Telefon: (416) 638-2255
ja teine äri — 2311 Bloor St. W. (idapool Windermere)
Telefon: (416) 763-7326

EESTI ALUMIINIUM KOMPANII
võtab tellimisi vastu alumiinium uste, akende ja välisseina katete tööde peale (aluminium siding). Jätkudeta veerennid neljas värvis. Tasuta hindamine. Töö kiire ja korralik.
H. OSSO, tel. töökoda 832-2238
YORK ALUMINIUM, 10335 Keele St. Maple, Ont. L0J 1E0

OLD MILL TAILORS
7 RIVERVIEW GARDENS, TORONTO
(1 plokk läänepool Jane'i, Bloori lähedal)
TEL. 769-9535
DAAMIDELE ja HÄRRADELE ÕMBLEMINE TELLIMISTE JÄRGI
RUDY SCHNEIDER

Aidake kaasa

„VABA EESTLASE"

levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!

Jõumehed kerkivad arhiivist

Voldemar Veedam, Lurich Ameerikas. Oma Press, Toronto 1981. 141 lk.

Sajandi alul ja esimestel kümnenditel oli maailmas mitu eestlasest jõukangelast, kes oma saavutustega äratasid tähelepanu, ehkki nad pidid esinema tsaari-Venemaa värvides. Neist on eriti Lurichi osa oma keha väljaarendamisel, tervislike eluviiside propageerimisel ja maadluse Eestisse toomisel suure tähendusega eesti spordi järelekasvule. V. Veedam julgeb oma hiljuti ilmunud raamatus „Lurich Ameerikas", alapealkirjaks „Hackenschmidti jälgedes, Abergi varjus" arvata, et eestlasist jõumehi võis Venemaal ja mujal Euroopas ringi liikuvais tsirkusis olla kuni saja ringis. Nende elukutseliste maadlejate kõrval oli eestlasi ka Venemaa amatöör-maadlusspordivõistlusil.

Lurichi võidud maailmas vaimustasid eesti noormehi, mille tulemuseks oli amatöör- ja olümppia-maadlusspordi õitseaeg kuni Palusalu ja Kotkas olümpiamängudel kuldmedalitega krooniti.

Kuid V. Veedam ei vaatle eesti maadlusspordi ajalugu. Ta on uurinud õige kitsast, vaid mõneaastast ajajärku, aastaid 1912 detsembrist kuni kevadeni 1917, kui G. Lurich võistles Ameerikas selleaegsete maailma maadlustippudega.

V. Veedami uurimus on tohutu mahuga: ta on kontrollinud läbi selleaegsed suuremad ameerika ajalehed, otsides igat teadet, mis puudutas Lurichi ja teiste eestlaste võistlusi ja elu Ameerikas. Arvestades Ameerika Ühendriikide ajalehtede arvukuse ja mahuga, tuleb seda tööd igati hinnata, mis on andnud 140-leheküljelise elavalt kirjutatud ja põnevusega loetava raamatu, ka neile, kes pole otseselt spordihuvilised.

Sajandi alul oli maadlussport Ameerikas laialdaste masside huvialaks, millele anti ka märkimisväärselt ruumi ajalehtedes.

Autor on neid kirjutisi osalt ajajärgu ja võistluste kirjeldamiseks täeilikult avaldanud, kus peale otseste spordireportaazhide on ka mõningaid eesti jõukangelastele antud inimlikke iseloomustusi.

V. Veedam tutvustab oma raamatus kõigepealt Lurichi elukäiku ja isiksust,, vaatleb siis Lurichi esimesi nädalaid Ameerikas, matshi selleaegse maadlustippmehe poolaka Stanislaw Zbyszkoga, Gotch-Lurichi matshi ettevalmistamist, kirjeldab maailmameistrit Gotchi ja Hackenschmidti, võistlust Gotchiga Kansas Citys, kus Lurich osutus kaotajaks. Järgnevad võistlused Bostonis ja New Yorgis, Abergi saabumine Ameerikasse ja koos võistlemised, kuni peetakse viimased esinemised Ameerikas ja Vene 1917. veebruarirevolutsiooni puhkemisel minnakse tagasi kodumaale.

Sellejuures esines Aberg ameerika ajakirjanduses korduvalt eestlasena.

Revolutsioonikeerises sattusid mõlemad jõukangelased Kaukaasiasse Armiviri, kus haigestusid tüüfusesse ja surid mõnenädalalise vaheajaga.

V. Veedami vilunud ajakirjanduslik sulg on uurimustes Lurichi isiksuse ta kaasaegsete ja sõprade taustal jäädvustanud. Aastapikkune väsimatu töö, otsimine, aga ka leiud on andnud tulemuseks sisuka raamatu maailmakuulsaks saanud eesti maadlusspordi ühest rajajast.

Hannes Oja

Maailmameister Johannes Vilberg surnud

26. oktoobril suri Tallinnas Johannes Vilberg, kes on olnud üks Eesti parimaid laskureid. Ta on sündinud esimesel jõulupühal 1903 Kaiu mõisas. Ta alustas sportlasteed 1925. aastal kergejõustikuga, veidi hiljem sai ta meelisalaks laskmine ning temast kujunes Eesti suurlaskur, kes üle paarikümne korra on kuulunud Eesti koondvõistkonda, neist neli korda võistelnud maailmameistrivõistlustel.

1931. aasta maailmameistrivõistlustel Lvovis oli J. Vilberg eestlastest parim, saavutades armeepüssist 421 ja vabapüssist 1065 silma. Need tulemused kinnitati ka esimesteks Eesti laskespordirekorditeks. Põlvelasendist oli ta maailmakonkurentsis 370 silmaga kuues.

1935. aasta maailmameistrivõistlustel Roomas tuli J. Vilberg väikepüssi lamadesasendis meeskondlikuks maailmameistriks. Tagajärg oli 1964, mis oli uueks maailmarekordiks. Individuaalselt andis 397 silma hõbemedali.

Eesti ulatusega laskevõistlustel on ta olnud palju kordi Eesti meistriks ja rekordiomanikuks, võisteldes veel 1950. aastal, jäädes siis kohtunikuna tegutsema kuni 1956. aastani. J. Vilberg maeti Tallinna Metsakalmistule.

RISTSÕNA Nr. 1082

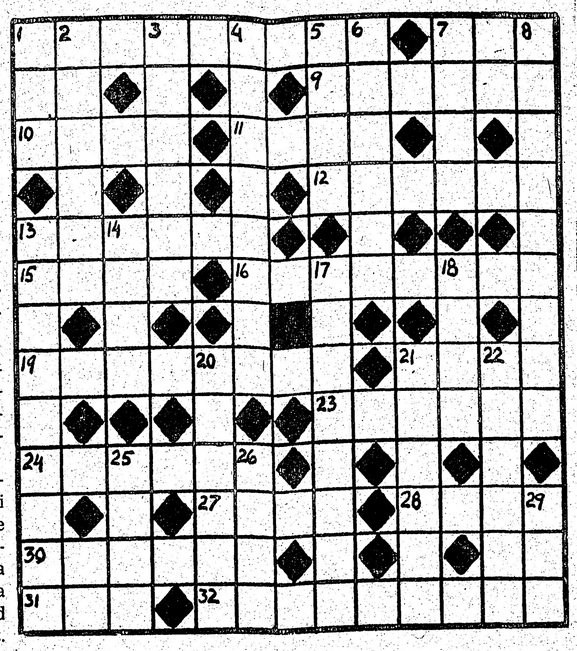

Põikread: 1. Kuritegelik viis raha hankimiseks, 7. Veelind, 9. Tööstuslinn Ontarios, 10. Paljas, 11. Tuntud Kanada poliitik lähemas minevikus, 12. Kära, lärm — kõnekeeles, 13. Maitseaine, 15. Mehenimi, 16. Haldjas eesti mütoloogias, 19. Põllupidaja, 21. Mitte taha, 23. Faktori, 24. Keemiline element, gaas, 27. Lihaloom, 28. Määrsõna, märgib puudumist, 30. Endas, 31. Jõgi Venemaal, 32. Saksa näitekirjanik.

Püstread: 1. Poola tiitel, 2. Tark, nupukas, 3. Purskav kuumaveeallikas, 4. Väljend algaja, väheste kogemustega isiku kohta, 5. Saaremaa saksa keeles, 6. . . . heide-spordiala, 7. Talent, 8. Büroo-ruum, 13. Mitte kindlad, 14. Nendel, 17. Õige kodumaata rahva liige, 18. Öeldakse istet pakkudes, 20. Kuju Vanas Testamendis, 21. Enesearmastus, isekus, 22. USA 20. sajandi president, 25. Inglise mehenimi, 26. Põlluvili, 29. Viljavõi turbahunnik.

RISTSÕNA Nr. 1081 LAHENDUS

Põikread: 4. Vares, 7. Puder, 9. Sinod, 11. Dokk, 12. Kiur, 13. Peos, 14. Villem, 16. Malle, 17. Laap, 18. Lilla, 20. Imik, 23. Ruloo, 26. Anuvad, 29. Siir, 30. Guam, 31. Test, 32. Nerep, 33. Rekad, 34. Neoon.

Püstread: 1. Hark, 2. Veski, 3. Pudel, 4. Veksel, 5. Siil, 6. Korea, 8. Dool, 10. Null, 13. Paama, 14. Võlad, 15. Major, 19. Arseen, 21. Ingel, 22. Kuur, 24. Uisk, 25. Litad, 27. Vaen, 28. Ampel, 31. Troi.

● Ühenduses Baltimore EELK Markuse koguduse õpetaja abipraost Max R. Saare surmaga on koguduse hooldajateks-õpetajateks määratud praost Rudolf Reinaru poolt õpetaja emeeritus Uno Plank ja õpetaja Rudolf Troost. Pühapäeval, 27. septembril toimus mälestusjumalateenistus surma läbi lahkunud koguduse õpetaja mälestuseks.

● Septembri lõpul avati Stokholmi vanalinnas Välis-Eesti ruumes Olev Mikiveri uuemate maalide näitus. Välja oli pandud 14 suurema- ja vähemamõõtmelist õlimaali, üks väike akrüülmaal ja mõned linool-monotüüpiad; viimase all tuleb mõista linoolilõigatud shablooni trükkimist igal juhul erinevas värvikombinatsioonis. Mikiver astub oma kunstiga omarajatud teed ja teeb seda omal viisil. Ta on omale loonud ise-oma maailma värvidest — rõõmsaist ja varjundirohkeist, kontrastseist ja kooskõlastest, pillavalt mitmekesiseist, aga vaatamata rikkusele alati distsiplineeritult.

RAAMATUID

MÜÜGIL „VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
EESTI SKAUTLUS VIISKÜMMEND AASTAT	2.—	$1.—
ESTONIAN SCOUTING	3.—	35
Arvo Mägi — EESTI RAHVA AJARAAMAT	26.—	$1.—
Fred Limberg — ISAMAA EEST	18.—	70
EDUARD RÜGA graafik ja maalija	10.—	50
A. Käbin — VAIM JA MULD	5.—	70
Ivar Ivask — ELUKOGU	10.—	$1.—
L. Kaagjärv — AASTAPÜHAD piibliteoloogilisi vaatlusi	7.50	$1.—
Heino Jõe — LUGU KÄBIST, LUGU KÄNNUST	2.—	35
Evald Mänd — AASTATE PÄRAND (kolmas valimik vaimulikke vaatlusi)	8.—	50
TERR KUNGLA JUUBELJALBUM (T.E. Rahvatantsijate Rühm)	15.—	$1.—
Juhan Kangur — VAIM, VÕIM JA VABADUS	7.50	50
Hanno Kompus — KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE	11.—	85
Anna Ahmatova — Marie Under — REEKVIEM	3.50	35
Herbert Michelson — KODUMAALT VÕORSILE	10.—	50
Herbert Michelson — SKAUTLIKUL TEEL	3.—	50
Herbert Michelson — NOORSOOTÖÖ RADADEL	3.—	50
Herbert Michelson — EESTI RADADELT	9.—	50
ESTONIAN OFFICIAL GUIDE	5.—	40
Paul Laan — MÕTTELEND — pilte ja peegeldusi	5.—	30
Eduard Krants — LUMELIITLASED (luuletuskogu)	3.—	30
August Kubja — KADUNUD KODUD — mälestused	4.—	30
August Kubja — MÄLESTUSI KODUSAARELT	2.—	20
Ilona Laaman — MIS NEED SIPELGAD (luuletuskogu)	3.—	30
Aarand Roos — JUMALAGA, KARS JA ERZURUM	4.—	30
Ants Vomm — VARJUD (luuletuskogu)	5.—	50
Salme Ekbaum — AJATAR (luuletuskogu)	4.—	30
Leho Lumiste — ALAMUSE ANDRES (biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust)	6.85	40
Ants Vomm — RISTSÕNAD I	2.50	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD II	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD III	2.25	30
Ants Vomm — RISTSÕNAD IV	2.25	30
Ants Vomm — MINU HING (luuletuskogu)	20.—	40
Aarand Roos — JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS	6.—	40
Johan Pitka — RAJUSÕLMED	8.80	40
Urve Karuks — KODAKONDUR (luuletuskogu)	6.—	30
Hannes Oja — KOPUTUSED ENESES (luuletuskogu)	1.50	30
Hannes Oja — TUNNETE PURDEL (luuletuskogu)	2.75	30
Andres Küng — MIS TOIMUB SOOMES?	14.—	50
Einar Sanden — LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST	16.20	50
VARRAKU JUTULEHT — KUS ON NEEME VANAVAARA?	5.—	50

RAAMATUID LASTELE:

KALEVIPOEG (õppe- ja tööraamat lastele)	3.—	50
ÕPETA MIND LUGEMA I (õppe- ja tööraamat eelkoolieelistele lastele värvitrükis)	4.—	40
ÕPETA MIND LUGEMA II (õppe- ja tööraamat eelkoolieelistele lastele värvitrükis)	5.—	40
EESTI KEELE HARJUTUSTIK I	3.—	50
PIKKE MIKKE — Tuttsaba ja vuttsaba	2.50	50

28.

Tunnid kulusid kiiresti ja aeg ei tundunud pikana, sest huvitavat oli piisavalt vadelda. Kell oli 2 pealelõunat, kui Juvonen nägi kahemehelist valveposti lähenevat. Selle suund näis olevat otse tema vaatluspunktile. — Kas nad on siiski teadlikud minu tegevusest? Ta tundis pinget, mis otse kui pigistas ta peanahka. Ta jälgis sõdurite tulekut püstol laskevalmina käes. Kuigi kahest sõdurist iseenesest polnud suurt ohtu, tekitaks laskude kaja sellise tsirkuse ja neilt aladelt kiire lahkumise, et valgel ajal oleks otsene ime, kui ta end sellest suudaks lahti rebida.

Juvonen jälgis kohale kivistununa sõdurite lähenemist, aga viimasel hetkel valvurid muutsid oma suunda. Nad astusid kiirustamata päris fjordi kaldale ja hakkasid seal peatudes mahorkapiiru keerama. Sellejärel nad suitsetasid täielikus rahus. Juvonen rahunes, märgates et sõdureil polnud aimugi tema juuresolekust. Ta teadis oma kogemustest, et sel juhul nende liikumine olnuks hoopis teistsugune. Püssid olnuks laskevalmitena käes aga mitte hooletult selga heidetud nagu praegu. Liigutused olnuksid valvsad ja silmad jälginuks hoolikalt ümbrust.

Juvonen lõtvus ja kontrollis jõudeajal, et filmirullide ümbrised olid hästi suletud. Need oli veetihedad, et märjaks saaminegi ei kahjustaks neid, kui tagasiminekul ka läbi jõe tuli solistada.

Vahetevahel katsus Juvonen tukkuda soojas päiksepaistes, kui midagi erilist ei olnud nähtaval. Aga uni oli nüüd ergas ja väiksemgi võõras heli äratas ta üles. Ta sõi ja õnnitles ennast, et ta oli öösel pidanud meeles välipudelit täita, märgates väikest oja tulekumatkal. Nüüd oleks vee saamine võimatu, kuigi vett oli läheduses.

Ta silmad vaatlesid kogu aja oma ees avanevat vaatevälja, aga mõtteis keerles juba järgmise matkaosa kavandamine. Juvonen otsustas minna uuele vatluspaigale päris Petsamo fjordi rannale ja jälgida sündmusi sealt. Kavatsuses olev vaatluspunkt ei olnud kaugel, ta jõuaks pimeduse ajal kohale jõudes veel magadagi.

Raskelt lastitud laevad liikusid Petsamo suunast ja Juvonen arvas, et need veavad niklikaevanduse tooteid, sest laevad ujusid sügaval, pardad vaid meetri võrra veepinnast kõrgemal.

— On imelik see maailma elu, arutles Juvonen. — Needki maaalad kuulusid Soomele ja nüüd need rööviti suurema õigusega väikselt rahvalt. Kus on õigus? Venelane ahnitseb oma väikselt naabreilt kõik nagu ennemuiste mõisahärra oma popsnikelt. Segamini on elu läinud, mõtles ta.

Õhtu lähenedes liiklus vähenes ja ilm näis muutuvat. Õhtusel taeval oli näha mõningaid pilvi ja tasane idatuul lubas vihma.

— Võib tulla sobiv ilm liikumiseks, tõdes Juvonen. Äkki tundis ta end nagu halvatuna ja kivistus liikumatuks oma kohale. Ta kuulis hääli ülevalt, kus järsk kaljusein tõusis paarikümne meetri kõrgusele. Ta ei julgenud end liigutada. Siis kuulis ta tugevat kolinat ja paukumist oma pea kohal. Ta pöörас pead ja märkas, kuidas pea suurune kivi tuli hüpates mööda kaljuseina alla ja sulpsatas natukese aja pärast fjordi. Juvnen kuulis kaljult naeru ja uusi kive veeremas sama teed. — Saatan võtku, mis see peaks õige tähendama? hirmus Juvonen. — Kas seal üleval on valvepost?

Fjordis oli samaaegselt valvepaat eemaldunud sadamakaist ja libisenud piki fjordi päris Juvose vaatluskoha ette. Laevalt kuuldus hüüdeid ja sellele vastati Juvose hirmuks tema kohal asuvalt kaljutipult. Juvonen jälgis silmad peast tungimas, ootel, mis nüüd võiks juhtuda. Aga hetke pärast hakkas laev vaikselt libisema Jäämere suunas. Hääled vaikisid ja ühtki sõdurit polnud enam nähtaval. Juvasele selgus nüüd see karm tõelisus, et valvepost oli tõeliselt tema kohal üleval kaljul. Seal mängisid valvest vabad valvurid ja veeretasid ajaviiteks kive alla fjordi. Mõnikümmend meetrit temast mööda ja naersid ise oma tempude üle. Oli otse ime, et teda ei oldud veel märgatud. Ainus seletus oli, et valvurid ei pääsenud päris kalju servale alla piiluma. Juvonen oli õneks „surnud nurgas".

Igal juhul oli olukord kergelt öelduna tülikas. Sõdurid olid valvepostil ja otse nende kõrval võõra riigi spioon, kes teostas oma ülesandeid. Sellise olukorra üle oli Juvosel küllaltki mõtelda.

Juvonen märkas oma imestuseks, et õhtu oli jälle tulemas. Ta oli nagu aja mõiste kaotanud. Liikumine fjordis lakkas ja varsti oleks ka temal aeg lahkuda, aga kuhu poole see peaks suunduma? Ta kontrollis oma kaarti ja maastikku ning arvas, et kui ta laskuks oma vaatluspaigast alla ja katsuks liikuda vasakule, võidakse teda vaevalt kalju tipust märgata. Kui siin läheduses ei oleks ainult teisi valveposte? Aga ta ei olnud päeva jooksul märganud midagi sellele viitavat. Igal juhul oli aeg varsti liikuma hakkamiseks.

Ta istus veel hetke ja tegi plaane. Õhtu hämardus kiiresti ja Juvonen mõtles, et pimeduse varjus võiks tema plaan võibolla õnnestuda. Nüüd tuleb hoida pea külm ja arutada iga sammu suurima täpsusega.

Umbes tund oli möödunud ja Juvonen heitis koti selga. Aeg oli minna. Jalad olid kangestunud pikast paigalolekust ja iga sammu tuli astuda ettevaatusega, et ta ei lendaks kivistikus maoli.

— Küll mu jalad jälle nõtkuma hakkavad enne kui Norrasse jõuan, mõtles ta.

Kogu aja nõlvakut pidi laskudes pidas ta silmas kalju tippu, aga ei märganud seal mingisugust liikumist, väikseimgi hääl ei rikkunud õhtust rahu. Varsti pääseski ta tasasele maale. Jalad hakkasid jälle omadena tunduma. Maantee oli ees ja oma rõõmuks ta tõdes, et teel ei olnud näha mingisugust liikumist. — See näib suurepärasena, tõdes Juvonen tee servale jõudes. — Ei muud kui astu edasi ja vaata ringi nagu õige turist.

Samas kostis püssipauk Liinahamari poolt. Juvonen arvas, et seda ei tulistatud tema tõttu, vaid mingil muul põhjusel. Hääl kuuldus väga kaugena. Ta läks üle tee ja jatkas matka ees oleva seljandiku suunas. Sinna jõudes jäi ta kuulatama ja ümbrust vaatlema, sest mingit kiiret tal ei olnud. Ettenähtud vaatluskoht järgnevaks päevaks oli lähedal. Nüüd võis ta näha eelmist vaatluspaika ja samal kaljul liikuvaid valvureid. Kahe sõduri siluetid joonistusid selgesti helendava taeva vastu. Binokliga vaadates nägi ta ka, et valvepaigal oli kividest ehitatud mingisugune varjend. — Sa saatan, küll oli ime, et nad midagi ei näinud päeval, hirmus Juvonen. — Kui nüüd selline rahulik kõrvutielamine veelgi jätkuks mõne päeva!

Binokliga vaadeldes hakkas ta kuulma Liinahamari suunast läheneva auto mürinat. Tihe tectolm näitas, et auto sõitis suure kiirusega. Juvonen arvestas, et auto oli teel sadamakaile, aga see jätkas oma teed piki Jäämere teed, vähendas järsku kiirust ja peatas. Kaks sõdurit hüppasid autokastist alla ja jäid oma kohtadele tee lähedale püssid laskevalmis käes. Auto jätkas oma teed ja natukese aja pärast hüppasid jälle kaks sõdurit autokastist teele. Juvonen uuris ööbinokli läbi sündinut ja asi hakkas talle koitma. Märguande lask oli alarmeerinud sõdureid tema jälgedele ja nüüd olid sõdurid mehitamas tee ääri. Teda oli siiski märgatud. Nüüd algab armutu tagaajamine. Tuleb kiiresti sellest piirkonnast kaduda, mõtles Juvonen.

Aga õnneks oli ta täitnud talle antud ülesanded.

Enam ei olnud hetketki aega raisata. Auto seisis paarisaja meetri kaugusel, nüüd tuli tegutseda kiiruga. Juvonen võttis suuna Norra piiri poole. Minna ei olnudki rohkem kui 30 kilomeetrit, aga maastik oli liikumiseks eriti raske. Ta tundis end olevat üsna tugeva ja suudaks end klaarida juba tänasel ööl. Õnneks oli õhtu pilvine ja pime, mistõttu ta oli asunud varakult teele, aga sellestki hoolimata ta teadis, et oli vaja palju vastupidavust enne kui Vuoremijõgi oli jälle ületatud. (Järgneb)

T. E. Meeskoori kirikukontsert

Möödunud pühapäeval toimus Vana Andrese kirikus Toronto Eesti Meeskoori kirikukontsert, millest 300 inimese ümber osa võtsid. Koor laulis kahes osas, esimesel poolel R. Tobiase „Eks teie tea", kus koori orelil saatis dr. R. Toi, järgnesid R. J. Türrneri „Elu tormis" ja E. Tobrelutsu „Küürie".

Õpetaja A. Taul käsitles oma jutluses maailma lõpu küsimust, mis on üks kirikuaasta juurde kuuluv mõte. Ta ütles, et kui see varem oli sümboolne, oodati et see on Jumala teha, siis nüüd on antud inimestele konkreetne võimalus maailma hävitamiseks.

Teises osas laulis koor oma noore juhi Charles Kipperi juhatusel C. Francki „Panis angelicus", mille oli koorile seadnud E. Tobreluts ja mida orelil saatis R. Toi ning eestikeelsena J. Sibeliuse „Finlandia". Kontsert lõpetati F. Brenneri lauluga „Taevas ja maa".

Pärast kontsert-jumalateenistust järgnes kõrvalruumis kohvilaud meeskoori ja koguduse liikmeile. Koguduse esimees A. Roost tänas meeskoori tema juhi C. Kipperiga ja organisti dr. R. Toid, kes jumalateenistuse oli nagu kahe jutlusega rikastanud, üks koguduse õpetaja sõnaline, teine meeskoori laululine, mis oli meeldejäävaks elamuseks.

Hamiltoni Eesti Ev. Lut. kogudus tähistas 25. oktoobril oma 30. aastapäeva, mil puhul oli sündmusele kaasa elamas arvukalt külalisi. Pildil vasakult piiskop K. Raudsepp, pr. Raudsepp, läti koguduse õpetaja K. Kuskevics, koguduse esimees V. Riimand ja naisringi abiesinaine I. Kaasik, varjatult pr. H. Riimand. Seljaga vastu kaamerat pr. H. Kivisikk, solist Eva Wilson, orelil saatja Carl Otto Märtson ja organist Eva Rammo.

30 aastat, 1618 jumalateenistust

Tagasivaade Hamiltoni Esti koguduse tegevusele

Kui Kanada immigratsiooni väravad 1947. aasta sügisel avanesid, siis läbis neist teiste hulgas ka tuhandeid eestlasi, kelledest paljud jäid peatuma Hamiltoni. Kuna suur hulk neist oli saabunud Saksamaalt põgenike laagreist, siis arusaadavalt nad otsisid saksakeelset kirikut. Sel ajal oli Hamiltonis ainult kaks luteri usu kirikut ja mõlemaid neid teenisid saksa pastorid. St. Pauli kirik 104 Hugson Street, õp. F. Müller ja Trinity kirik 18. Victoria Avenue S., õp. Mehlenbacher. Mõlemad kirikud on praegu alles ja Trinity kirikus on Hamiltoni kogudus korraldanud oma jumalateenistusi 30 aastat. Õp. Müller neist oli aktiivsem ja tema värbas eestlasi oma koguduse liikmeiks, kusjuures Juhan Pallop tegutses isegi nende koguduse laekurina.

St. Pauli kirikus algas ka õp. Karl Raudsepp — tollal eestlaste usuelu korraldaja Kanadas — eestikeelsete jumalateenistustega 30. jaanuaril 1949. aastal ja pidas neid korrapäraselt kord kuus. Seal õnnistati ka esimesed leerilapsed samal suvel. Peale jumalateenistust korraldatud jutuajamisel tõstati üles oma koguduse asutamise küsimus

ja 1950. a. talvel moodustatigi kogudust asutav ajutine nõukogu, kuhu kuulusid J. Pallop esimehena ja E. Kink, A. Praal, Saima Varangu ja Alice Kruusmägi liikmetena.

See asutav nõukogu saatis 22. juunil 1951. aastal Hamiltoni eestlastele kutsed, tulla 1. juulil St. Pauli kirikusse koguduse asutamise koosolekule. Koosolekust võtsid osa 75 asutajat liiget. Võeti vastu koguduse põhikiri ja valiti 9-liikmeline nõukogu: Juhan Pallap, Heino Reio, Evald Timusk, Enn Aarend, August Praal, Jüri Varangu, Harras Kullango, Jüri Müür ja Helene Ranna. Otsustati kutsuda kogudust teenima õp. August Kivisikk.

Öeldakse, et 30 aastat koguduse elus on väga lühike aeg. Kui aga vaadata neile kümnele mehele, kes koos õpetajaga moodustasid esimese nõukogu, siis näeme, et järgi on ainult kolm. Teised on ära kutsutud.

Õp. F. Müller suhtus algul uude kogudusse vastutulelikult ja kõigiti arusaadavalt. Varsti aga tuli neil ruumikitsikus ja Eesti koguduse nõukogu otsustas jumalateenistused üle viia Trinity kirikusse, kus sealse õpetajaga jõuti kokkuleppele.

Esimene jumalateenistus uues kirikus peeti lõikus-tänupühal 14. oktoobril 1951 ja sinna on kogudus püsima jäänud tänaseni.

1954. aastal pandi mõlemad eelpool nimetatud kirikud müügile. St. Pauluse kiriku ostis saksa kogudus, Trinity kirikut pakuti eesti kogudusele $60.000 eest. Pakkumine lükati tagasi ja kiriku ostis läti kogudus. Eesti kogudus jäi kiriku kasutajaks nüüd juba igaaastase üürilepingu alusel läti kogudusega.

Trinity kirikus on kogudus 30 aasta jooksul üleelanud kõik omad rõõmud ja mured. Niihästi helged ja päiksepaistelised, kui ka hallid ja rusuvad päevad. Kuna koguduse liikmed olid saabunud kodumaalt peaaegu igast maakonnast ja mitmest kogudusest, kus ükski neist polnud osalenud koguduste juhtimisel nõukogus, siis on arusaadav, et kerkisid esile mitmesugu-mõtlemised ja arusaamised rohkem isiklikul tõekspidamisel kui usulisel alusel.

Õpetajat on tema töös abistanud koguduse nõukogu, kandes ja lahendades majanduslikke muresid. Võrreldes teiste kogudustega on Hamiltoni koguduse nõukogu olnud väga väike (ainult 9), pannes seega igale üksikule suurema töökoormuse. 30 aasta jooksul on nõukogu koosseisu kuulunud 65 meest ja naist. Nõukogu tööd on juhendanud 10 esimeest, järjekorras: Juhan Pallop, Enn Aarend, Albert Lepson, Endel Arro, Leo Saar, Arno Rungi, Jüri Müür, Voldemar Riimand, praegune esimees Ludwig Wahtras ja Viktor Gutman.

Organiste on olnud kolm.

Kuna organistil on suur osatähtsus jumalateenistustel, siis on kogudus olnud eelistatud olukorras, saades kõik head muusikainimesed.

Koguduse algul kutsuti organistiks Udo Kasemets. Kui U.K. mõni aasta hiljem lahkus elukoha muudatuse tõttu, asus organisti kohale varemalt abiorganistina tegutsenud O. Aser. Viimase lahkumisel kutsuti organisti kohale Eva Rammo.

Kurvaks sündmuseks koguduse elus oli esimese ja kauaaegse õpetaja A. Kivisiku surm 29. juunil 1976. Suur töökoormus lasus sel ajal nõukogu esimehel Viktor Gutmanis kes suutis külalisõpetajaid kutsudes jumalateenistusi siiski korrapäraselt korraldada kuni sama aasta detsembris valiti kogudusele uus õpetaja Tõnis Nõmmik.

Koguduse elus ei ole paigal püsimist. On alati püütud teha rohkemat ja paremat. Kogudus on kogu aeg liikmete arvult kasvanud. Kogudusele on peetud 30 aasta jooksul 1618 jumalateenistust, neist 268 armulauaga, ristitud 253 last, leeritatud 307 noort (suurim leer oli 1970 28 leerilapsega), laulatatud 130 paari ja maetud 148. Matmiste kohta peab siiski ütlema, et mitte kõik need ei olnud koguduse liikmed kuna õpetaja on matnud ka teisi Hamiltoni ja ümbruskonna eestlasi. Nii oli koguduse 20. aastapäeval maetud 73, neist ainult 33 koguduse liikmed.

Huvitava vahemärkusena võib tähele panna, et koguduse algaastail pandi lastele eranditult ainult eestipäraseid nimesid. Neist enam kasutatavad olid poistel: Peeter, Toomas ja Jaak ning tüdrukutel Linda, Tiiu ja Eva. Hiljem hakati kasutama kaht nime, millest esimene oli jällegi eestipärane ja kujunes lapse hüüdnimeks, kuna teisena kasutati lisanimena valitud võõrapärane nimi, vastavalt asukoha maa kombele ja tavadele.

Toimetusele saadetud kirjandus

USURÄNDUR nr. 6 — 1981. Eesti Baptistide Maailmaliidu ajakirjas on avaldatud: S. S. „Advent", Taimi Proos „Kohtumine Siberi raudteel", K. Raid „Auhiilgus paistis", H. Eller „Kuningate kuningas", E. Toompuu „Tõeteri sõnasalvest: Käsk ja tõotus", A. Roos „Evangeelium päästab eesti keele", B. Graham „Loendamatud inglid", WHJ „Seitse kogudust Efesos", juubelikirjutused „Tabea Korjus 80-aastane", „Evald Männi juubelisünnipäev", „Lina Reinsi tähtpäeval." Nende artiklite vahel rohkesti vaimulikke luuletusi L. Sundaja, M. Laaneoru, N. Kõrmi jt. loomingust. Lisaks lühiteateid, Toronto Eesti Baptisti koguduse ja Vancouveri Eesti Ühendatud koguduste kroonikat ja jõulunumbri kohaselt jõulutervitusi.

EESTI KIRIK nr. 5 — 1981. EELK häälekandjas kirjutavad: K. Raudsepp „Jumalariik annab lahtise käega", E. Lootsma „Kas maailmaparandaja või Lunastaja?", R. Koolmeister „Kirikunoored Eestis", K. Veem „Richard Koolmeister in memoriam", R. Koolmeister „Lõikuspüha palvepäeva raamis", J. Muru, Villu Jürjo ja K.A.N. vaimulikku luulet, „EELK Usuteaduslik Instituut", R. Koolmeister „Altar taevas", H. Haamer „Ratsanik valgel hobusel", E. Kõpp „Kus on kantsli õige koht?", A.J.L. „Baltimore Markuse koguduse 30-nes aastapäev", K. Veem „Rudolf Reinaru 70 aastane" ja J. Maiori luuletus „Õnnis igavik".

KIRIKUÕIGUSE KÄSIRAAMAT. Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku (EELK) Põhimäärused konsistooriumi 1978. a. väljaande redaktsioonis ja kirikuseadlusi ning muid korraldavaid norme 1933—1980. Kogunud ja korraldanud Arved H. Rossmaa, cand. jur. EELK Konsistooriumi väljaanne, Stockholm 1981. 132 lk.

Kogudusele oma maja saamisega on seltskondlik tegevus uuesti elavnenud.

Eriti sagedast kasutamist leiab see Hamiltoni Eesti Pensionäride Klubi poolt kes käivad koos igal neljapäeval ja kes on suureks abiks olnud kolmanda korruse korda seadmisel ja keldri korruse väljaehitamisel.

Seltskondlike koosviibimiste korraldamisel ja koguduse majandusliku külje toetamisel on koguduse naisring näidanud suurt ohvrimeelt ja ennastsalgavat armastust. Eriti kui märkida, et juba aastaid kuuluvad naisringi ühed ja samad daamid, mitmed neist üle 20 aasta. Naisringi tööd on esinaistena juhatnud järjekorras prouad: Helmi Kivisikk, Helga Lappo, Valli Vurma, Eugenie Saarkoppel, Irma Kaasik, Leida Normet ja praegune esinaine Helga Müür.

Ja lõpuks, kogudusel on oma koondatud matusepaik Hamiltoni Metsakalmistul. 1. mail 1971. osteti Hamiltoni linnavalitsuselt 40 hauakrunti ja hiljem neile veel lisaks 20 natuke kaugemal esimestest.

Ludvig Wahtras

Ühest juubeliraamatust

GYMNASIUM REVALIENSE 1631—1981

Kui Kusti-Aadu poisid eelmise aasta suvel Stokholmis ESTO ajal kokku tulid, oli peamiseks päevakorrapunktiks: kuidas väärikalt tähistada kooli eelseisvat ümmargust aastapäeva? Väärikuse taotlemisele asetati rõhk esmajoones seetõttu, et Gustav Adolfi Gümnaasium on ainulaadne õppeasutus mitte ainult Eesti, vaid vististi kogu maailma kohta. Ajaloolased ei tea kogu Euroopas olevat teist kooli, milline töötanuks sajandite vältel nii pikka aega ühel ja samal kohal ilma õppetööd katkestamata — 350 aastat läbi mitmete rezhiimide, mitme erineva nime all, kuid ikka Kloostri tänaval vana Tallinna linnamüüri taustal. Nõukogude korra ajal on see põline poistekool muutunud segakooliks Tallinna 1. Keskkooli nime all.

ESTO kogunemisel otsustati koostada ja välja anda juubeliraamat, kusjuures juhiti tähelepanu nii majanduslikele kui ka toimetuslikele probleemidele. Viimases osas rõhutati, et eesmärgiks on pakkuda sisulist tõhusust ja tihedust, taotleda midagi kaalukamat kui ainult vanade koolimälestuste kroonikat. Rain Rebas Göteborgist lubas võtta enda peale tegevtoimetaja ülesanded, kuigi ka tema võis ehk endamisi pead murda: kust võtta siin paguluses kõik need materjalid, mida üks respekteeritav juubeliväljaanne paratamatult nõuab? Arhiivid on kodumaal ja neile ei pääse ligi. Mälu jällegi ei ole kellelegi kuigi usaldusväärne abiline.

Nüüd — just ilusti enne juubeliaasta lõppu — on raamat pealkirjaga: „Gymnasium Revaliense 1631—1981" valmis ja Läänemaailmas elunevate koolivendade lugemislaual. See kujutab enesest päris mahukat offsettrükis väljaannet, milleks ilmselt andsid majandusliku panuse need ligemale viiskümmend isikut, kelle nimed on toodud raamatus väljaandjatena ja juubelitoimkonnas, sellest eraldi, olid lisaks Rain Rebasele veel: Väino Esken, Valdar Jaanusson, Endel Kroll, Evald Kuiv, Nikolaus Metslov, Elmar Nerep, Ülo Nerep, Erich Roots, Kuno Thomasson ja Lembit Väli — kõik teose sünnimaa — Rootsi — elanikud.

Juubeliraamatu esimese, enam kui sadat lehekülge hõlmava osa moodustab „Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümnaasium 1631—1931", mille nimetatud kooli ülesandel koostas Jaan Jensen kooli kolmesajandaks aastapäevaks. Jaan Jensen-Olvet, kes mõni aasta tagasi Torontos surma läbi lahkus, oli tuntud eksperdina sel alal ja tema üksikasjalised ülevaated Gustav Adoli Gümnaasiumi ajaloost on oma põhjalikkusega ikka veel meeles nendel, kes osalesid GAG vilistlaskonna ja endiste õpilaste kokkutulekutel Torontos kuuekümnendatel aastatel. See ülevaade annabki juubeliraamatutele tema peamise kaalu ja sisulise tähtsuse. Lisatud on õpetajate nimestik ja ka pildimaterjali.

Järgmises osas: Gustav-Adolfi Gümnaasiumi Spordiring 1913—1938 tuleb nentida mõningat materjalide ülekuhjamist, mis kvantiteedist hoolimata ei suuda anda ülevaatlikku pilti sellest, mida Gustav Adolfi Gümnaasium tuntud spordikoolina tegelikult saavutas. Mõningad kõige võidukamad ajastud on, küllap materjalide puudumise tõttu, üldse jäänud käsitlemata. Ka siin on tegemist tõmmistrükiga vanadest publikatsioonidest. Pildid on tehniliselt hästi välja tulnud ja pakuvad põnevat vaatamist, kuid väga vähe ütleb näiteks kooli direktori Aleksis Kuusiku omaaegne artikkel oma kuiva trafaretsusega. Kuusik ei olnud mingi eriline spordientusiast (GAG õpilastel oli tema korraldusel keelatud näiteks osalemine TKSÜ poksimeistrivõistlustel) ja selline suhteline ükskõiksus peegeldub ka tema kirjutusest.

Äratrükid on keskkooliõpilaste ühisajakirja, Rain Rebase poolt toimetatud „Tuleviku Rajad" sellest numbrist, kus on avaldatud esimesel üleriigilisel gümnaasiumilõpetajate kirjanditevõistlusel esimese auhinna saanud kirjutus: „Milleks kohustab riiklik iseseisvus noorsugu". Selle autoriks on gustav-adolflane Ilmar Sikemäe ja raamiillustratsioonideks kindral Laidoneri portree ning Paju lahingu motiiv Vabadussõjast. Selle avaldamine juubeliraamatus näitab toimetuse märkimisväärset poliitilist tolerantsust, kuna Sikemäe astus juba 1945. aastal Nõukogude Liidu kommunistlikku parteisse. ((Samalt Ilmar Sikemäelt ilmus muide käesoleva aasta „Loomingus" number 6 juubeliartikkel „Koolimälestusi", kus küll ei kajastu mingit samavõrdset sallivust). Väljavõtteid on kooli ajakirjast „Eos" ja sellele järgnevalt rida kirjutusi mitmelt autorilt, kelledest suurem osa elab praegu Rootsis. Tihedaim nendest on ehk Valdar Jaanussoni poolt koostatud ülevaade Gustav Adolfi Gümnaasiumi Loodusteadusliku Ringi tegevusest. Lisaks tekstile on avaldatud eritahvlitel päris rikkalikult pildimaterjali õpilastest, õpetajaist ja kooli mitmesugustest üritustest.

Kokkuvõttes võiks nentida, et hoolimata mõningaist puudustest lünkadest ning proportsioonilistest tasakaalutustest, on koostajad ilmselt teinud oma parima piiratud tingimustes ja see parim endiste gustav-adolflaste killult Läänemere teisel kaldal on küllalt hea ning väärikas Alma Materi auväärse juubeli puhul.

Ilmar Külvet

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 9[illegible]-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

ADO PARK, Q.C.
BETHERINGTON, FALLIS
&
PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Ohtuti 447-2017 või 929-3425

TÕNU TOOME
B.A.Sc., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Yorkdale Place, 1 Yorkdale Road,
Suite 297
Toronto, Ont. M6A 3A1
Telefon 781-5556, 789-7579,
kodus 489-6709

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

OPTICAL STUDIO Ltd.
R. SCHMID, saksa optik
Suur valik euroopa prilliraame:
Zeiss, Rodenstock, Metzler
Spetsialiseerunud contact lenside alal
1586 BLOOR ST. W. 1 tänav lääne pool Dundas'e subway'd
Tel. 535-6252

VABA EESTLANE

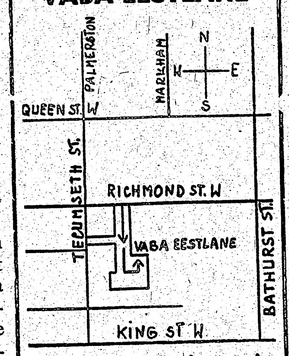

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—3-ni
Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675
Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 482-0242
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:
üks toll ühel veerul $4.25
esiküljel ..... $5.—
tagaküljel $4.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:
1. **Vaba Eestlase talitus**
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70. Stn. C.
Toronto, Ont. M6J 3M7
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. **Mrs. Leida Marley**
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8
Telefon: 223-0080

Vaba Läti esindaja surnud

Londonis suri 29. septembril Läti Vabariigis esindaja Inglismaal, chare d'affaires Ohsolines, 81 a. v. Kadunud oli pikemat aega haige, kannatades viimati halvatuse all, mis teda sidus väljapääsematult koduga.

Seoses tema surmaga tuleb kõne alla sealse Läti Vabariigi esinduse edasitöötamise küsimus, mis vajab korraldamist ja tuleb lahendada sõltuvuses Briti välisministeeriumiga.

Läti Vabariigi esindaja Washingtonis dr. Dinbergs ei saanud sõita ettetulnud takistuse tõttu Ohsolini matusele.

Charge d'affaires Ohsolins töötas Läti Vabariigi saatkonnas juba enne sõda, olles olnud lähemas koostöös ka tolleaegse E.V. saadiku Tormaga. (VES).

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 19. novembril 1981 — Thursday, November 19, 1981

KIREV MAAILM

CHICAGO — Postiuputus tekkis äkki Illinoisis eluneval Kenneth Gibbsonil. Tema kirjakasti topiti iga päev hunnikute viisi kaubareklaame, pornograafilisi ajakirjureklaame, korjanduslehti, tütarlaste pilet, kes vastava üleskutse peale soovisid Kennethiga tutvust „paariks tunniks või ka pikemaks ajaks" jne. Kenneth esitas kaebuse maakonna politseiülemale. Juurdlusel selgus, et postiuputuse tekitajaks oli Kennethi naaber Steven Jones, kes oli saatnud agentuuridele Kennethi aadressi ja tellinud tema nimel vastavaid materjale. Kennethi allkirja võltsimise pärast võeti Jones vastutusele. Ta võib saada võltsimise eest kuni viis aastat.

TEHERAN — Iraani muhamedi vabariigi päevaleht teatas septembri lõpul, et kõigil naistel tuleb kasutada islami naistele omast loori, muidu on neil sissepääs lennuväljale keelatud. Loori tuleb kanda vaatamata sellele millisesse usku naine kuulub. Selle seaduse maksmapanekuga tahetakse islami maailma väärikust säilitada. Loori kandmise sundus kehtib ka Iraani lennuväljade kaudu mujale reisivaile, vastuvõtjaile ja saatjaile. Ka tuleb naiskooliõpetajail kanda loori koolides. Uus seaduseelnõu on parlamendi poolt vastu võetud.

PARIIS — USA dollar on Euroopas jälle „härra". Dollarikursi tõusmise tõttu võite praegu, näiteks, Pariisi luksuslikumas restoranis süüa ühtust $82 eest endise $120 asemel. Roomas Via Veneto luksuskohvikus maksis klaas apelsinimahla möödunud aastal $3.85, nüüd ainult $2.72. Itaalia Valentino ülikond maksic l.a. $300-st alates, nüüd alates $240-st. Viinis dollaritega makstes on hotellitoad keskmiselt $30 võrra odavamad kui l.a. Dollar on tõusnud Saksa margaga võrreldes 28%, Skandinaavias 25%.

TORONTO — Mees, kes võitis loteriiga $13.000, sattus röövlite ohvriks, kes ütlesid, et nad kuulnud, et ta võitis palju raha ja tulid seda omandama. Kaks relvastatud meest tungisid Albert Salmoni majja ja sundisid ta koos külalisega lamama põrandal. Kuna raha ei olnud, „leppisid" röövlid $10.800 väärtuses riiete ja kalliskividega, ehkki nad olid pahameeles ähvardanud Salmoni ja ta külalise maha lasta.

TALLAHASSEES — Surmanuhtluse kasuks pidas hoogsa kõne Tallahassees toimunud advokaatide kongressil Florida advokaat George Georgieff. Ta ütles oma kõnes muuhulgas: „Mul oli kord tüli oma endise naisega. Ma olin tal juba kõri kallal ja peaaegu pidin ta kägistama. Siis kerkis mu silmade ette elektritool ja ma lasksin naise jalamaid lahti."

DALLAS — Ametivõimud tegid erivaadetega üle 150 röntgeni ja tavalist fotot president Kennedy mõrvari Oswaldi hauast üles kaevatud laibast. Ametivõimude ülesandeks oli kontrollida, kas hauas olid tõelise Oswaldi maised jäänused. Paljud uurijad on väitnud, et hauas on Oswaldina esinenud vene agendi laip. Need väited osutusid siiski kummutatavaiks, kuna sõjaväes olnud Oswaldi hammaste kaardi abil tehti ta isik kindlaks.

HELSINGI — Soome viimasest teine tuletikuvabrik lõpetas septembri lõpus oma tegevuse. Nüüd jääb Soomes töötama vaid üks tuletikutööstus Finn-Match Oy., mida omavad kolm ettevõtet. Teine pool kuulub Rootsi tuletikuettevõttele Swedish Match. Mitmesugused tulesüütamise vahendid on surunud kõrvale tuletikkude kasutamise, mille valmistamisel on ka see puudus, et kasutatav haavapuit ei ole enam endine. Tööstuste tuletikutoodang langes viimasel aastal 70 miljonile toosile eelmise aasta 210 miljonilt toosilt.

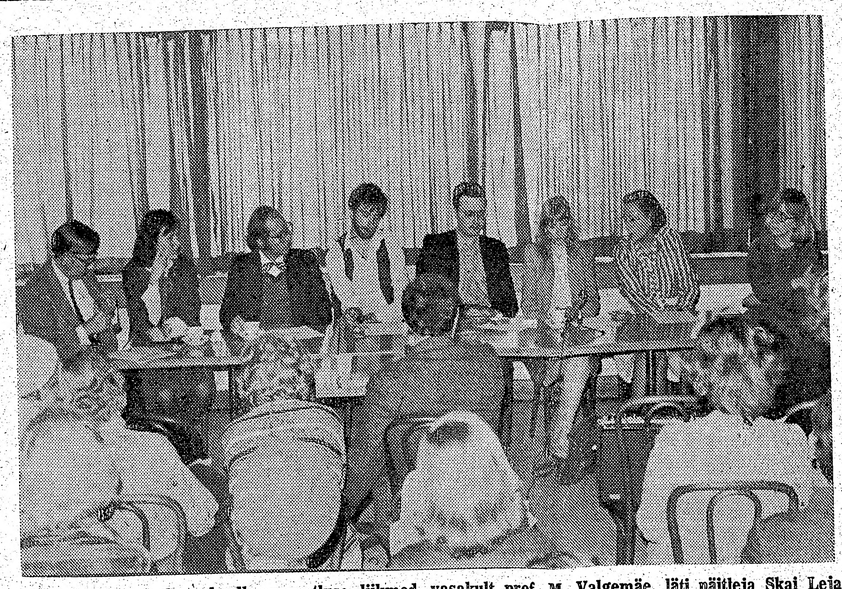

Balti teatrielu arutleva laudkonnavestluse liikmed, vasakult prof. M. Valgemäe, läti näitleja Skai Leja, Harry Mürk, Elmar Maripuu, P. Robertson, Linda Pakri, leedu teatriteadlane dr. Ilona Mazeliauskas ja leedu tõlkija Birute Billestys-Richardson. Foto: Vaba Eestlane

Toronto Eesti Meeskoori aastapäevaball

Toronto Eesti Meeskoori traditsiooniline aastapäevaball Inn on the Park kaunis balliruumis kujunes meeleoluliseks seltskondlikuks sündmuseks koori elus. Koori liikmeid koos külalistega oli 130 ringis ja ruum oli just kohane sellele rahvahulgale.

Õhtusöögile järgnevas kavalises osas laulis meeskoor oma balli avalauluks saanud „Olge tervitet", F. Lehari „Lõbusa lese" meloodiale kirjutatud laulu.

Järgnevalt esimees H. Paara tervitas lühidalt koori auliikmeid, lauljaid ja kaugemaid külalisi, kelleks oli perekond Pill'id Baltimorest, kes olid 16-ndat korda ballikülalisteks ja abielupaar Vesilinnud Beaverist.

Koor laulis T. Vettiku meeleolulise „Kuu" ja sama helilooja „Hämarik" ning esiettekandes E. Tobselutsu „Armas oled mulle", mille helilooja oli komponeerinud oma 70. sünnipäeva puhul ja pühendanud koorile. Lihtne, kuid südamelähedane laul sai väga sooja vastuvõtu osaliseks. Lõpuks laulis koor Rizziuse „Rõõmsad laulumehed".

Edasi järgnes seltskondlik osa Edelweisse rahvusvahelistest mängijatest koosneva tantsuorkestri saatel. Külaliste tuju oli hea, kus omalt poolt lisas meeleolu väga kaunis balliruum.

Toronto Eesti Püssi- ja Püstoliklubi aastapäev

Möödunud laupäeval pühitses Toronto Eesti Püssi- ja Püstoliklubi oma 15. aastapäeva peoõhtuga Eesti Maja suures saalis. Peoõhtut alustati lühikese aktuse ja ettekannete osaga, mis oli väga hästi ettevalmistatud ja korraldatud. Avasõna oli A. Tinitsilt, kes mälestas ka manalasse varisenuid.

Lühikese ülevaate klubi tegevusest 15 aasta jooksul andis esimees Voldemar Kana, kes mainis, et klubi asutati selleks, et viia laskesporditaset sama kõrgele, kui see oli 1939. a. Luzernis, kus tunnistati eestlasi parimaiks laskureiks maailmas. Klubi on võtnud osa võistlustest ESTO-del heade tagajärgedega. Igal aastal on toimunud Balti maavõistlused, millest on osa võetud. Ilmne oli eestlaste üleolek 1980. a. VABA OLÜMPIAADI ajal. Eesmärgiks on viia läbi 1984. a. laskevõistlused. Voldamar Kana lõpetas oma kõne sõnadega „Kõik, mida teeme, teeme oma kalli kodumaa heaks. Selleks andku Taevaisa jõudu ja ühtekuuluvust!"

Kava jätkus lõbusama osaga, kus Tamara Norheim laulis Erik Liigandi klaverisaatel neli laulu.

Järgnesid tervitused. Esimesena tervitas Kanada Eesti Võitlejate Ühingute Liidu esimees Kalju Tori, andes ühtlasi üle ka ümbriku. Ta andis üle tervitused ka Montreali Võitlejate Ühingu esimehelt Endel Rubergilt, kellele laskesport on sama südamelähedane kui Voldemar Kanal. Toronto Eesti Võitlejate Ühingu poolt tervitas Raffi Moks, andes samuti üle ümbriku. Kirjalikud tervitused olid saabunud Ilmar Heinsoolt, Laas Leivatilt ja Osvald Piililt.

Hingestatult deklameeris Lydia Tori oma luuletuse „Sõjamehele", saades tugeva aplausi osaliseks. Esinesid veel Kalev-Estienne võimlejad pallidega ja lintidega. Eriti nauditav oli Tiina Tihase lindiga võimlemine.

Lõppsõna oli Roman Marleylt, kes avaldas erilist tänu Voldamar Kanale, kes on 15 aastat klubi armastusega ja edukalt juhtinud. Talle ulatati kimp punaseid nelke. Nelke said ka kõik esinejad. Erilist tänu avaldati Arved Tinitsale relvade näituse korradamise eest, mis oli all klassiruumis.

Rõõmsas meeleolus veedeti hubane õhtu.

Kolm balti teatrilavastust

Toronto ülikooli balti kuu raames peetava Baltic Theatre Festivalil esitatakse iga rahva poolt üks näide nende draamaloomingust, kuig näitlejad pole jäänud oma etnilise lavateose juurde. Kolm näidendit, mis väikerahvaste keeltest tõlgituina otsivad ja ootavad väljapääsu laiemale pinnale, on mõeldud kõigile Toronto teatrihuvilistele, mitte ainult kolmele balti rahvale. Paraku jäid need etendused esimestel päevadel siiski kitsale etnilisele publikule, kes mõnel juhul tulid vaatama ainult oma autori tööd.

Vähene publik ongi jäänud neile teatrietendusile omaseks, tõenäolisena mitteküllaldase eelreklaami ja napi tutvustamise tõttu. Osalt muidugi on see tingitud teatriruumi asukoha tõttu, kuhu tee leidmine pole kerge. Aga nagu sümpoosionil öeldi, on iga algus raske ja neil noortel ei näinud kartust olevat raskuste ees, kõik panid käed külge, nii näitlejad kui ka abilised, kui oli vaja lava kiiresti uueks stseeniks või teiseks näidendiks seada. Lavakujunduse üldine lihtsus oli omane kõigile kolmele lavastusele.

Iga näidend andis kiilu kolme rahva ajaloost. Leedulase Antanas Skema „The Awakening" (Ärkamine) oli melodramaatiline lugu nõukogude okupatsiooniaja algusest Leedus 1945, kus vanglasse satuvad preester ja relvade peitjad, kuna kohalikud kommunistid ja N. Liidus ettevalmistuse saanud kommunistid avaldavad survet vangistatute teadmiste üle, kasutades terroristlikke vahendeid. Autor on poliitilise võitluse sidunud kolme isiku vahelise konfliktiga, kus sõprus ja tunded ärkavad küll pinnale, aga ometi on häving paratamatu, kuna see kes peale jääb on venelasest kommunist, kes ei usalda ka leedulasest kommunisti. Näidendis tuleb esile katoliikliku usutunde tugev mõjutus leedulase hingeelule. Lavastaja Linda Pakri on pika diskussioonidraama lühendanud, õigemini tihendanud kolmaniku võrra, mis on andnud tegevusele olulisemat osa. Näidendis mängisid tuntud Toronto näitlejad Ken McDougall, Jack Messinger, Paul Amato, Virginia Laight ja Paul Robertson. Skema draama on vapustav sündmus balti rahvaste rängast kogemusest selle sõnumi viimine siinse mandri rahvaste teadvusse on seotud poliitilise missiooniga.

Omaette kroonikalik on ka läti kirjaniku Anslavs Eglitise näidend „Maris ja Baiba". See on ühe naljaloo dramatiseering, mis neljas pildis kirjeldab Saksamaalt USA-sse pääsemiseks kasutatavat fiktiivset abielu, mis aga jääbki fantaasialennu lõppemisel päris abieluks. Näidendi tõlkis inglise keelde Skai Leja, kes oli ka koos Virginia Laightiga lavastajaks ja mängis ise hambaarsti Aldona osa. Jack Messinger aga meie nipernaadiliku hingelaadiga Ingus Bergmani. Näidend oli kolmest meelelahutuslikum, seda oli hea vaadata, kuid ei jätnud nii tugevat muljet kui leedu melodramaatika.

Eestlased omalt poolt pakkusid meie noorima näitekirjaniku ja näitlaja Elmar Maripuu näidendi „Inimesed sureval planeedil". Ka selle oli tõlkinud autor ise inglise keelde ja seda võõraste vajaduseks lühendanud, ka lavastajaks oli Maripuu ise koos J. Hoskinsiga. Sama näidendi eestikeelne versioon esitati möödunud aastal Torontos Linda Pakri lavastusel ja E. Maripuuga samas rollis. Epp Kuusiku osa mängis nüüd leedulanna Rosemary Madill, keemiatööstuse inseneri osa Peeter Mehisto ja botaanikut Mihkel Sootsi Harri Mürk. Kas johtuvalt näidendi lühendamisest või uutest tegelastest, näis see eelmisega võrreldes midagi kaotavat. Näib et Jaan Kuuse kujundatud osa oli tugevama isikupäraga, mis oli oluline boheemlasist kaastegelastega tasakaalu loomiseks.

Balti teatrikroonikaline ringkäik algas Leedu vanglas, viis lätlastega Saksamaalt New Yorki ja eestlased hakkasid seal maailmalõpu kartuses või ootuses narkootika, shokolaadi ja alkoholiga seda sündmust vastu võtma. E. Maripuu ise oli tore kurvakujulise kunstnikuna.

Amber Lights Theatre juures olid veel mitmed eesti teatrihuvilised. Harri Mürk oli admistraator, Karen Viinamäe kassas, Kalle Naelapea valgustuse seadja, Heli Kivilaht lavajuht, Krista Luik lavaabiline, kuna üsnagi arvukas oli majanduslikult toetajate arv. See pole siiski küllaldane kahenädalalise teatrifestivali käigus hoidmiseks, kuna oodatud külastajaid on olnud vähem.

Oleks siiski kahju kui esimene kolme balti noorte teatriloojate katse raskusisse lämbuks. Neis kolmes lavastuses on vägagi palju kaasahaaravat, mis tutvustab neid rahvaid sellistena kui nad on, inimestena kel on oma ideed, antud läbi lavateose kujunduse. See tingib teatri külastamise.

HO

Riin Rivanool

Rõõm

Mõista, mõista, mis see on: teda võib leida igalt poolt, aga mitte igal ajal, ta on selline imelik asi, mis tuleb ja läheb ja mida nii kerge rikkuda, ent ääretult raske tagasi anda on.

Mis see on? Rõõm, muidugi! Ja kui rõõm ei tule täna, siis ta tuleb homme või tuleb ülehomme, aga kord ta tuleb ikkagi ja just sellele, kes oodata oskab.

Lapsepõlve suur rõõm oli see, kui pärast suvesooja vihma sai paljajalu porilombis tampida, soe muda lirtsumas varvaste vahelt üles ja vahvaid poripritsmeid kogu ülejäänud maailm täis. Seda rõõmu sai siiski vaid seniks, kuni mõni vanem ja toekam käsi su turjapidi lombist välja õngitses ja paar patsakat tagapoolele laksatas.

Aastatepikkuselt jatkus suve ajal igakord rõõmu sellest, kui vanaema rukkileivast hapupiima sisse pudi tegi ja me kõik ümber söögilaua sellest osa saime. Aga ma võin kinnitada — sellist pudi ei ole enam. Olen proovinud. See, mida vanaema tegi läbiaetud hapust piimast ja rukkileivast, ei ole mina saanud ei kõige paremast piimast ega hapukoorest ja saiastki. Seda sai ainult lapsepõlves ja sinna see jäigi.

Suur ja eluaegne rõõm on jäänud lugemisest. Sellest ajast, kui oma esimesi raamatuid Linna Raamatukogust laenamas käisin, on meeles üks magushapu mälestus.

Raamatukogu asus kino Koidu kõrval teisel korral ja sealt laenutati mõned korrad nädalas varaseil õhtupoolikuil ka lasteraamatuid. Üsna varsti sai laenajale selgeks, et selle ühe raamatukese, mida igakord saada tohtis, võis üsna lühikese ajaga läbi lugeda ja siis hakkasin ma oma tarkusest tegema nii, et kohe raamatukogu avamise järele võtsin raamatu välja, lugesin selle kiiresti kodus läbi ja enne sulgemist tulin tagasi ja vahetasin selle uue vastu. See kestis siiski ainult senini, kuni raamatukogu-hoidja seda märkama hakkas ja kurjustas:

„Kaart näitab, et sa täna juba said raamatu, miks sa uuesti tuled? Nii ei lähe!" Seletamiseks mulle sõna ei antud, teiste ees häbistatuna pidin jääma üldise üheraamatu rutiini juurde ja alles suuremaks saades leidsin, et paljude teiste raamatukogude varaaidad olid päris valla-avatuina mind ees ootamas.

„Raamatute-neelaja", — selline nimi jäi külge kogu noorusajaks, tulemuseks pealiskaudne tekstihaaramine, ei süvenemist, põhjalikkust ega arutelu. Ent kõige üle jäi suur-suur lugemisrõõm.

Kui kergesti rõõmu rikkuda võib, seda teab igaüks omaenda kogemusistki. Aga eks õppida või kurvastki kogemusest. Omaenese mälestusis kannan aastakümneid ühte rõõmurikkumist, milles mõtlematult süüdi olen.

Mu väike vend oli teinud värvipliiatsitega mingi lapsiku joonistuse ja tõttas seda jookusjalu mulle näitama, kui koos paari südamesõbraga väljast tuppa astusin. Küllap neile imponeerimiseks ja omaenese suuruse tõestamiseks (olin Väike-vellest neli aastat vanem) ütlesin talle, et see on lihtsalt nii loll joonistus, et üldse kuskile ei kõlba ja rebisin selle mõtlematult puruks. Väikemees hakkas haledasti nutma. Ma tean, et ema oleks pidanud mind selle eest lööma, ent ta ei teinud seda, sest füüsiline karistamine ei kuulunud tema printsiipide hulka. Mulle jäi alles suur südamepiin ja ema pahandamisest lause: „Sa pead austama teise inimese tööd, pead seda austama ka siis, kui see sinu meelest midagi väärt ei ole!"

Kuidas ma küll võisin, kuidas ma võisin nii väikese inimese tööd alandada ja ta rõõmu rikkuda! Võib-olla on mu Vennas selle seiga ammugi unustanud — ma ei ole seda talt kunagi küsinud — mulle aga on jäänud peale mu süütunde veel eluaegne õpetus: „Austa teise inimese tööd!"

Koolipõlv oli täis saavutusrõõme. Milline rõõm sai sellest, kui ajalise tähtajaga kirjand sai valmiskirjutatud sama päeva õhtul ja öösel, kui teema kätte anti ja kuu aega jäi üle, et kirjutada teistelegi.

Mulle meeldib sügis, on alati meeldinud. Puulehtede langus, mis tuulisel päeval nagu linnuparv toaaknast mööda hõljub ja mitte üksi ei hõlju, vaid koguni kihutab, on nagu märguandeks mööduvale, ent ka ootelauluks eeltulevale. Sügise järele tuleb kord jällegi uus kevad, eks ole!

Ei ole midagi toredamat, kui külma-krõbedad puulehed talvehakul, kui vee lund ei ole. Kui ühte suurimat rõõmu mäletan iga-aastast jalutuskäiku Kadriorus just siis, kui sammuda sai krõbisevais lehtedes, loopida neid üles kui klaasikilde ja kargesse-külma taevalaotusse puhuda hingeõhku, nagu aurupilve.

Olen proovinud sellist lehtedemängu ka mujal maailmas, kuhu saatuse teed meid lennutada on suvatsenud. Kuskil, mitte kuskil ei ole lehtede krabin ega esimene külmgi sellised, nagu nad seda olid Kadriorus, ega ole saanud sellest nii suurt rõõmugi mujal. Võib-olla, et lehtede krõhina ja suure rõõmu saladuseks oli ehk vaid see, et kaasaköndijaks oli siis nooruspäevade suur südamearm ehk „flamme", nagu seda tollal nimetada tavatsesime ja edaspidine ning pikemgi ühine tee samasugusesse noorusrõõmu enam tagasi ei vii. Küll on see aga viinud arusaamale, et maailmas on arvamatult rohkesti rõõme ja koos rõõmustadagi võib paljudega, koos kannatada sellevastu aga vaid väljavalituiga.

Ja kui enam midagi alles ei jää ja tundub, et ei suudakski enam rõõmu tunda, siis kõige lõpuks jääb ikkagi veel see ainus ja suur rõõm sellest, et hing sees ja elupäevad alles käes.

FINN HOME BAKERY & DELICATESSEN

281 DANFORTH AVE. Tel. 463-3331

Spetsiaal **ODAVMÜÜK**

Värske **rukkileib ½ hinnaga.** Maksimaalselt 2 leiba ostjale.

Soolaheeringas $2.35 nael.

JÕULUKÜPSISED SAADAVAL.

Võtame tellimisi vastu jõulutortidele, -kookidele, -saiadele ja delikatessidele

Avatud: teisip.—reedeni 9—6, laup. 8—4